

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Demonstrační a experimentální pracoviště

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

**Využití koček jako koterapeuta pro klienty či pacienty
různých věkových kategorií při různých indikacích s
vyhodnocením povědomí veřejnosti o felinoterapii**

Bakalářská práce

Monika Zajmová

Zoorehabilitace a asistenční aktivity se zvířaty

Ing. Ivana Gardiánová, Ph.D.

© 2021 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Využití koček jako koterapeuta pro klienty či pacienty různých věkových kategorií při různých indikacích s vyhodnocením povědomí veřejnosti o felinoterapii" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil(a) autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní Ing. Ivaně Gardiánové Ph.D. za věnovaný čas na podnětné rady a připomínky, trpělivost a metodické vedení při vypracování mé bakalářské práce. Také bych ráda poděkovala všem, kteří mi poskytli odpovědi do dotazníku, jež mi pomohli k vypracování mého dotazníkového šetření.

Využití koček jako koterapeuta pro klienty či pacienty různých věkových kategorií při různých indikacích s vyhodnocením povědomí veřejnosti o felinoterapii

Souhrn

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí: teoretické rešerše a praktické (dotazníku). V teoretické části byly stručně popsány možnosti zooterapie u nejčastěji využívaných druhů zvířat a následně podrobnější zaměření na možnosti felinoterapie. V práci bylo popsáno využití koček jako koterapeutů u všech věkových kategorií od dětí, dospělých v produktivním věku až po seniory. Terapie pomocí koček byla popsána nejen z pohledu klientů a pacientů, jež potřebují zdravotní péči, ale zároveň byly v bakalářské práci popsány možnosti pozitivního vlivu kočky na zdravé jedince v běžném životě.

Ve druhé části práce byl veřejnosti rozeslán dotazník, jehož stěžejním cílem bylo zjištění povědomí a názoru veřejnosti na zooterapie obecně, ale především se zaměřením na felinoterapii. Na dotazník odpovědělo 70 respondentů, z nichž 87,14 % vlastnilo nejméně jedno zvíře. Takto vysoký podíl majitelů zvířat je nad průměrným vlastnictvím zvířat v Evropě. Z odpovědí na dotazník bylo možno vyvodit důležité, a především pozitivní závěry. Většina dotazovaných sice neměla zkušenost s felinoterapií, i přesto by této formy terapie využila u sebe či blízkých, pokud by bylo třeba 72,9 % dotazovaných. 81,4 % dotazovaných vidělo felinoterapii jako perspektivní do budoucna. Tyto kladné názory mohou souviset s vysokých počtem majitelů zvířat, kteří často v přítomnosti svého domácího mazlíčka vidí oporu v dobrém i ve zlém. Pokud jde o negativa felinoterapie, dotazovaní uváděli jako největší překážky alergie, strach z koček a nemoci, i přesto se početná část dotazovaných domnívala, že by kočka pro roli koterapeuta mohla být vhodná zejména díky vhodným vlastnostem.

Dále se na základě výsledků dotazníku ukázala nedostatečná informovanost o možnostech felinoterapie přispívajících ke zlepšení fyzického a psychického stavu pacientů/klientů, při pomoci dospělým, mladistvým a dětským pacientům/klientům. U všech těchto kategorií je možné vhodně využít kočku jako koterapeuta.

Klíčová slova: zooterapie, felinoterapie, využití, děti, dospělí, senioři, dotazník

The use of cats as a therapist for clients or patients of different ages and indications with evaluation of public awareness about felinotherapy

Summary

The bachelor thesis consists of 2 parts: theoretical (desk research) and practical (questionnaire). In theoretical part were shortly described possibilities of zootherapy for the most commonly used animal species followed by a more detailed focus on possibilities of feline therapy in general. The thesis describes the use of cats as co-therapist for a whole range of age groups from children, through adults in product age up to seniors. Therapy with help of cats was described not only from the perspective of clients and patients who need health care but also from a general point of view where the thesis describes the possible influence of cats on healthy individuals too.

In the second part of the thesis, a questionnaire was presented to the public with the main goal to find out public awareness and opinions on zootherapy in general with the main focus on feline therapy. The questionnaire was answered by 70 respondents, of which 87,14 % owned at least one animal. Such a high proportion of animal owners is above the average animal ownership in Europe. Important and positive conclusions could be drawn from the results of the questionnaire. The majority of respondents had no experience with feline therapy, but at the same time, 72,9 % of all respondents would use this form of therapy for themselves or their loved ones if it was necessary. In the eyes of 81,4 % of respondents, feline therapy has potential for the future. These positive views may be related to a high number of animal owners, who often see support in the presence of their pet for better or worse. Regarding the negatives of feline therapy, respondents mentioned allergies, fear of cats and diseases, as the largest obstacles. Despite that many respondents thought that cat could be a good choice for the role of co-therapist especially because of their suitable properties.

Furthermore, the answers to the questionnaire showed insufficient awareness about feline therapy possibilities and contribution to the improvement of the physical and mental state of patients/clients across all age groups. For all these patients and diseases, it is possible and beneficial to use a cat as a co-therapist.

Keywords: zootherapy, felinotherapy, use, children, adults, seniors, questionnaire

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Cíl práce.....	2
3 Literární rešerše.....	3
3.1 Zooterapie.....	3
3.1.1 Členění dle způsobu intervence.....	3
3.1.2 Členění dle živočišného druhu.....	5
3.2 Felinoterapie a její význam.....	8
3.2.1 Členění felinoterapie dle formy – návštěvní služba, trvalý chov v zařízení, loutkové pohádky.....	9
3.2.2 Výběr vhodného jedince a požadavky na jedince, testování týmů a plemena využívaná při felinoterapii.....	11
3.3 Felinoterapie dle věku a indikace.....	12
3.3.1 Využití u dětí a dospělých v produktivním věku.....	12
3.3.2 Využití felinoterapie u seniorů.....	18
3.4 Kontraindikace.....	20
4 Metodika.....	22
4.1 Způsob zpracování.....	22
4.2 Dotazník.....	22
5 Výsledky.....	25
5.1 Hodnocený soubor.....	25
5.2 Výsledky dotazníkového šetření.....	27
6 Diskuze.....	35
7 Závěr.....	37
8 Literatura.....	38
9 Seznam použitých zkratk a symbolů.....	42
10 Samostatné přílohy.....	I
10.1 Článek v Rehabilitácia.....	I
10.2 Příspěvek do konference Ochrana zvířat a welfare.....	III
10.3 Poster k příspěvku do konference Ochrana zvířat a welfare.....	VI

1 Úvod

Úzký vztah mezi člověkem a zvířetem je znám již od starověku, stejně tak i jejich podpůrná role v problémových situacích, ovšem vědecké základy tohoto typu vztahu a role zvířete v lidských životech či v léčbě pacientů jsou stále novinkou. V dnešní době již dochází k častějšímu prosazování zoorehabilitace do forem léčby. Nejčastěji člověk narazí na využití koní, psů, koček, králíků, morčat, hospodářských zvířat, rybiček či delfinů (Samfira & Petroman 2011). Cílem zooterapie je obecně zlepšování zdraví pacientů, ať už na úrovni fyzické, psychologické, tak i sociální a kognitivní. Přínosy mohou přinášet zlepšení krevního oběhového systému, koncentrace, fyzické aktivity, snížení stresu, redukci osamocení a samoty formou získávání bezpodmínečné lásky od zvířete a mnoho dalšího. Obecně platí, že s dobrou metodikou mohou všechna zvířata pozitivně ovlivnit psychické i fyzické zdraví člověka (Георгиева et al. 2016).

Jednou z možností zoorehabilitace je felinoterapie neboli terapie za pomoci koček. Kočky jsou velice oceňovanými spolupracovníky při terapii se zvířaty. Například dokáží detekovat negativní energii a mohou vycítit, pokud je někdo nemocný (Samfira & Petroman 2011), v takovém případě chodí kolem člověka a lehají na nemocné místo. Tímto způsobem se kočky úspěšně používají ke zmírnění bolesti pomocí nastavení na bolestivé místo. Kočky jsou proto známé jako skvělí lékaři pro zmírnění všech bolestí (Георгиева et al. 2016). Dále pozitivně ovlivňují nespavost, srdeční činnost, otevírají nové způsoby trávení času, zvyšují sebeúctu, zodpovědnost, samostatnost, navozují klid a optimismus, což je jen část toho, s čím dokáží lidem pomoci (Samfira & Petroman 2011).

2 Cíl práce

Cílem práce bylo stručné popsání zooterapie, s podrobnějším zaměřením na felinoterapii, a to z hlediska obecnějšího (výběru plemen a zvířat) a specializovanějšího (využití felinoterapie u různých věkových kategorií klientů či pacientů a při různých indikacích).

Dílním cílem bylo zpracování a zhodnocení dotazníkového šetření rozeslaného veřejnosti, na zjištění povědomí a názoru veřejnosti na využití koček jako koterapeutů v léčebném procesu u pacientů a klientů.

3 Literární rešerše

3.1 Zooterapie

Domestikovaná zvířata nejsou jen domácími zvířaty. Pro některé mohou být léčiteli (Stanley-Hermanns & Miller 2002).

Ačkoliv je zoorehabilitace (zooterapie) pro veřejnost z velké části neznámou, zvířata byla používána pro terapeutické účinky již před dvěma tisíciletími (Tomaszewska et al. 2017). Souhrn těchto pozitivních zkušeností lidstvo nakonec dovedl k novému způsobu rehabilitace pomocí zvířat, jež má pomáhat lidem k dosažení lepšího života (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). Terapie a aktivity pomocí zvířat fungují za pomoci dobrovolníků a zdravotníků, jež se snaží propagovat zlepšení zdraví, snahu o přivedení zpět do života, zlepšení pohody pacientům s různými zdravotními problémy od deprese, emočních poruch, autismu, Alzheimerovy choroby až po tělesná postižení (Souter & Miller 2007). Se zvířaty se v terapii můžeme setkat v různých typech prostředí, jako jsou nemocnice, pečovatelské ústavy, hospice, školy, rehabilitační zařízení, onkologické jednotky, psychiatrická zařízení či dokonce věznice (Brelsford et al. 2017 a Souter & Miller 2007). Využívá se nejen krátkodobý kontakt se zvířaty, ale i dlouhodobá péče podle konkrétní metodiky. Terapie se zvířaty se využívá při léčbě psychiatrických pacientů postižených depresí, schizofrenií, fobiemi a různými závislostmi. Dále se používá u pacientů s dětskou mozkovou obrnou, demencí, revmatoidní artritidou, AIDS a dalšími onemocněními (Dimitrijević 2009). Díky teplu zvířat se rehabilitovaný pacient může uvolnit a relaxovat (Bednarczyk 2017).

Zvířata jsou velmi často důležitou součástí rodiny, podle American Veterinary Medical Association má 60 % domácností ve Spojených státech amerických alespoň jednoho domácího mazlíčka (Cowling 2010), a zároveň lidé, kteří mají domácího mazlíčka, často říkají „Můj mazlíček je členem rodiny.“ či někteří mezi výběrem na záchranu dají přednost mazlíčkovi před člověkem (Bernstein 2007). Ve zprávě o evropském průmyslu krmiv pro zvířata v roce 2018 odhaduje, že 85 milionů evropských domácností vlastní alespoň jedno zvíře v zájmovém chovu. Nejméně 24 % domácností vlastní jednoho psa a nejméně 25 % vlastní jednu kočku. Až 95 % majitelů svého domácího mazlíčka nazvalo členem rodiny (Pet Food Industry Trends 2019).

3.1.1 Členění dle způsobu intervence

Intervence (terapie) pomocí zvířat AAI (Animal Assisted Intervention) je označení pro cílenou intervenci s využitím zvířat v rámci léčby, pomoci klientům nejen fyzicky, ale také psychicky a zároveň pomoc při vzdělávání, sociální práci za účelem terapeutického prospěchu klientům či pacientům. AAI zahrnuje terapeutické týmy (člověk-zvíře), jež realizují různé typy intervencí.

Může se jednat o terapii s využitím zvířat (AAT), aktivity s využitím zvířat (AAA) nebo vzdělávání s využitím zvířat (AAE). Podle potřeb klienta by poté měly být intervence rozvíjeny a realizovány s interdisciplinárním přístupem (IAHAIO 2018).

Aktivita s využitím zvířat (AAA, Animal Assisted Activities) jsou činnosti pomáhající lidem k mobilizaci fyzické aktivity člověka, pomáhají pacientům relaxovat, motivovat je k činnosti či k příjemnějšímu způsobu vzdělávání. Aktivita se zvířaty se využívají například v pečovatelských domech, zdravotnických zařízeních či dokonce v soukromých domovech (Budzińska-Wrzesień et al. 2012, Goleman et al. 2012). Tento způsob rehabilitací je specifický tím, že probíhá často ve skupinách a nemá přesně daný plán, vše záleží na predispozicích pacientů i samotných zvířat (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). Majitelem zvířete používaného pro intervenci pomocí zvířat může být dobrovolník, není zde zapotřebí žádný odborník, jež ze schůzky nemusí dělat poznámky (Goleman et al. 2012).

Terapie s využitím zvířat (AAT, Animal Assisted Therapy) je více odborným způsobem pomoci lidem kontaktem se zvířaty, jež má daná pravidla, postupy a cíle, které musí všichni zúčastnění dodržovat. Terapie pomocí zvířat vedou jen proškolení pracovníci jako jsou lékaři či fyzioterapeuti (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). AAT se využívá spíše jako doplněk k tradičnějším terapiím. Zvířata účastníci se AAT jsou trénovaná a terapie jsou dokumentovány se stanovenými specifickými klinickými cíli (Buettner et al. 2011). Metody dokumentování výsledků zahrnují záznamy pacientů, videokazety či dotazníky a přímé výsledky poté mohou být zaznamenány v grafech. Hodnotící údaje by měly zahrnovat informace o zvířatech, údaje o dobrovolnících, demografické údaje pacientů, fyzické vybavení a jakékoliv pozitivní a negativní zkušenosti. Zdokumentovat by se měly také informace o incidentech, a to u všech kousnutí, škrábanců, výskytů chorob a vzniklých okolností. Hodnocení se realizuje za účelem měření dosažení cílů, které byly stanoveny na začátku léčby a vyhodnocování účinnosti zooterapie u konkrétních pacientů. Pomocí těchto údajů hodnotících účinnost zooterapie dochází ke zdokonalování programu AAT, aby lépe vyhovoval potřebám pacientů a instituce či se tyto údaje mohou využít pro výzkum interakce mezi zvířaty a lidmi, za jakých okolností je AAT vhodné předepsat a kdy nikoliv (Barba 1995). AAT je jednou z forem léčby Alzheimerovy choroby (Cowling 2010), demence (Dimitrijević 2009), lze díky ní rozvinout psychomotorické a kognitivní funkce, krátkodobou a dlouhodobou paměť, slovní zásobu, prostorovou orientaci, pocit rovnováhy, zvyšuje víru ve vlastní schopnosti, umožňuje omezit používání léků a mnoho dalšího (Goleman et al. 2012). Zvíře během terapie působí pozitivně na pacienta, čímž pomáhá ke kladným změnám chování, které poté vedou k jeho lepšímu zdraví, či až zlepšení kvality klientova života (Dimitrijević 2009), fyzických, sociálních, emočních a kognitivních funkcí (Souter & Miller 2007). Zvíře může zmateným a dezorientovaným pacientům pomoci ke zlepšení orientace na realitu. Zvířata poskytují pacientům konzistentní reakce. Konkrétní plemena mají konzistentní vzhled, zvyšují povědomí pacientů o svém prostředí tím, že přitahují jejich pohled, díky tomu zaměřují pozornost na současnost a zároveň se klient očekáváním na relace AAT více orientuje na den a čas. Zvířata mohou být z těchto důvodů vhodnou terapií i pro lidi, kteří mají deficity pozornosti, zaměřují svou pozornost na zvíře během jeho životních aktivit a tím prodlužují jejich rozpětí pozornosti (Barba 1995). Sarah Knight a Victoria Edwards (2008) zjistily, že hlazení psa, mazlení se se psem či přítomnost zvířete může vést ke snížení fyziologických a psychologických reakcí na stres. Nemocný se v přítomnosti zvířete uklidňuje a uvolňuje rychleji, což je důvod, proč se zvířata čím dál více využívají k léčbě například autismu, Downova syndromu, ADHD,

emočních poruch, mentální retardace, ztráty svalů, syndromu ochablého dítěte, parézy končetin, dětské mozkové obrny nebo poruchy motorického vývoje (Goleman et al. 2012).

Oba programy AAA i AAT ovlivňují pozitivně děti i dospělé, učí je empatii, důvěře, víře v sebe sama či lepším mezilidským vztahům (Goleman et al. 2012).

Vzdělávání s využitím zvířat (AAE, Animal Assisted Education) přináší mnoho pozitivních změn ve školách. Mezi ně patří narůstající motivace učit se, zlepšuje se koncentrace, kognitivní funkce i sociální komunikace. Oblíbenými domácími mazlíčky ve třídách jsou malá zvířata jako například hlodavci, plazi, obojživelníci či akvária. Mnoho učitelů uvedlo, že zvíře přináší do učeben více domácí atmosféru, zejména u malých dětí zvíře podporuje řeč, představivost a pomáhá motivovat děti k dodržování předpisů (MacNamara & MacLean 2017).

Krizová intervence za pomoci zvířat (AACR, Animal Assisted Crisis Response) využívá pozitivní interakce zvířete s klientem v akutním stavu (Aura Canis n.d. ^{Canisterapie}). Ukázkou přínosu AACR je článek Chandler (2008), jež popisuje zlepšení komunikace a snížení napětí v přítomnosti terapeutických psů u přeživších hurikánu Katrina ve dvou útulcích v severním Texasu. Lidé během této katastrofy ztratili své milované, nebyli schopni najít své blízké, ztratili domov a museli odjet daleko od všeho známého. Evakuované osoby zasažené žalem a značnou mírou stresu z většiny odmítali komunikovat s poradci v oblasti duševního zdraví. Ovšem zlom přišel ve chvíli, kdy se k poradcům připojili terapeutičtí psi. Lidé si psy hladili i několik minut a během toho spontánně komunikovali s poradci o svých osobních problémech a zkušenostech. Psi pomohli zasaženým uvolnit emoce, zmírnit úzkost a napětí a usnadnili sdílení traumatických příběhů. Přítomnost terapeutických psů přivítali nejen evakuované osoby, ale i dobrovolníci, policisté či členové národní gardy, kteří také pocítovali vysokou míru stresu a kontakt se psem uvítali jako příjemné odreagování od krizové situace.

3.1.2 Členění dle živočišného druhu

K terapii pomocí zvířat se v dnešní době využívá mnoho druhů zvířat, nejčastěji se setkáváme s terapií pomocí psů, koní či koček, ale můžeme se setkat i s mnoha odlišnými druhy jako například s delfíny (Dimitrijević 2009), hospodářskými zvířaty, jako například lamy (Pavlidis 2008). Je možné využít menší zvířata, jako jsou morčata (Brelsford et al. 2017), ptáci, králíci, ještěrky a jiná malá zvířata (Dimitrijević 2009).

Canisterapie - nejznámější jsou terapie pomocí psů a to především díky jejich dobré trénovanosti a sociálním dovednostem (Dimitrijević 2009). Canisterapie působí pozitivně po duševní, fyzické, sociální i emoční straně. Velký důraz se zde klade na hlazení, mazlení, krmení, rozvíjení pomocí hry se psem. Nemělo by se také zapomínat na relaxaci, kdy si pacient může lehnout vedle psa a poslouchat klidnou hudbu či příběh. Psi mohou pomoci dětem s poruchou autistického spektra v sociálních dovednostech, kdy se pomocí komunikace se psem zbavují strachu z kontaktu se psem a postupně se dítě cítí lépe i v přítomnosti terapeuta. Další skupinou s velkými účinky canisterapie jsou děti s Downovým syndromem, u kterých se klade důraz na zbavení strachu ze psů, díky zvířeti vyvíjí lepší fyzickou aktivitu, rozšiřují slovní zásobu a

vyvíjí všechny smysly. Lidem s epilepsií mohou psi pomáhat poznáním nadcházejícího epileptického záchvatu a varovat je před ním včasným rozeznáním nepatrných změn ve vůni a chování člověka (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). Charnetski & Riggers (2004) zkoumali změny v imunitní funkci před a po intervenci hlazení psa. Účastníci, kteří hladili psa, měli vyšší hladiny imunoglobulinu A, což může mít pozitivní důsledky ve zlepšení schopnosti bojovat s infekcí.

Terapeuti pomáhají dětem ve školách pomocí psů např. zmírnit napětí ze čtení nahlas. Většina malých dětí má přirozené sympatie ke zvířatům, není tedy žádné překvapení, že pro dítě může být pes motivujícím bodem při zdokonalování čtení za pomoci čtyřnohého parťáka. Čtení nahlas psímu příteli může být méně stresující než předčítání učiteli, neboť zvíře nesoudí (Jalongo 2005). Psi mohou být pomocným mostem pro komunikaci u dětí s emočními poruchami, na toto téma se zaměřila studie Kogan et al. (1999). Do studie byli vybráni dva chlapci, kteří byli umístěni do učebny emoční podpory s týdenním individuálním a skupinovým poradenstvím, ovšem s touto podporou nevykazovali zlepšení. Poté studenti absolvovali individuální sezení s terapeutem AAT. Prvních 20 minut bylo vždy využito k rozhovoru a budování vztahů s účastníky během péče o psa. Terapeut se tázal na problémy ve třídě, ale dítě nikdy nebylo nuceno o tématu diskutovat. Druhá polovina sezení byla věnována práci se psem, učení příkazů a výcvikových technik, které postupem času vyžadovaly trpělivost a vytrvalost. U chlapců došlo k nárůstu používání pozitivních komentářů, zvýšení očního kontaktu s lidmi, zlepšení vhodnosti hlasového tónu s lidmi, zvýšení pocitu kontroly nad sebou a snížení roztržitosti a záchvatů vzteku.

Psi mohou být velmi nápomocnými čtyřnohými kamarády také pro dospělé klienty, kterým mohou pomoci například ke zmírnění krevního tlaku (Allen et al. 2001). Psi mohou být velmi nápomocní i ve vězeňském prostředí, kde jsou oblíbené programy výcviku psů. Kurzy pachatelům napomáhají ke zlepšení chování, nálad, snížení urážlivého chování a zároveň tak mohou pomoci najít nové domovy psům, kteří byli například přivezeni charitativní organizací (Leonardi et al. 2017).

Hiporehabilitace - terapie s pomocí koní využívá pozitivních interakcí mezi jezdcem a koněm, jež vedou k uspokojení a motivaci (Mutoh et al. 2019). AAT s pomocí koní má mnoho unikátních možností využití, jež nejsou možné s menšími zvířaty (Fine 2010). V hipoterapii je hlavním bodem pozorování účinků na nervosvalový systém pacienta způsobený mechanickým vlivem chůze koně (Mutoh et al. 2019). Komunikace těla koně v jeho rytmickém, dynamickém pohybu a těla jezdce se využívá za účelem zlepšení držení těla, pohyblivosti a rovnováhy s pozitivními výsledky například u dětí s mozkovou obrnou, lidí s jednostrannou paralýzou, spastickými a tuhými svaly či při problémech s rovnováhou a držením těla (Fine 2010). U rehabilitace pomocí koní se využívá jejich možností zvýšení svalového tonu, rovnováhy a koordinace pomocí jízdy na koni. Zároveň dochází k lepší spolupráci a motivaci pacienta (Mutoh et al. 2019).

Ornitoterapie - ptáci se používají nejčastěji k pomoci lepší spolupráce pacientů. Přítomnost ptáků může pomoci se zmírněním deprese, zvyšovat sociální interakce. Starostí o zvíře se klientům může zvyšovat sebevědomí a odpovědnost (Fine 2010).

Lamaterapie – lamy a alpaky mohou být užitečnými pomocníky u zooterapie pro seniory (Ornacka et al. 2013). Využití si dále našla u dětí, což je popsáno například ve studii Sams et al. (2006), kdy 22 dětí s autismem mělo dvě formy terapie ve školním programu ergoterapie. Šlo o jednu ze studií, během kterých se sledovali účinky rehabilitace za pomoci kontaktu s lamou. Děti docházely na terapie realizované pomocí standardních technik terapie a také se účastnily terapií, jež zahrnovaly zvířata. Během terapií se v obou formách terapie zaměřovaly na usnadnění užívání jazyka, smyslové a motorické dovednosti. Aktivity s lamou byly následující: jízda na vozech tažených lamou, jízda na lamě, vedení lamy přes překážkovou dráhu, kartáčování, krmení a výcvik lamy. Výsledky naznačily, že děti prokázaly významné zlepšení v používání jazyka a řeči a významně se zlepšily i sociální interakce na sezeních zahrnujících zvířata ve srovnání se sezeními používajícími standardní techniky ergoterapie.

Králíci, morčata (caviaterapie) mohou být vhodnou volbou, pokud situace nejsou vhodné pro psa nebo kočku. Pomocí držení a hlazení králíků dochází například ke zlepšování jemné motorické činnosti či pokud se klient o králíka stará, může mu přinést učení odpovědnosti a empatie (Fine 2010). Morče může být vhodným společníkem pro děti s poruchami autistického spektra, u kterých se v přítomnosti morčete vyznačovalo více projevů sociálního chování například v projevu úsměvů či mluvení a zároveň více sociálně interagovali i se svými vrstevníky (O'Haire et al. 2013).

Farmingterapie - terapie využívá prostředí farmy, účastníci se zde zapojují do všech aktivit chodu farmy jako například péče o rostliny, dojení krav (Elings & Hassink 2008), sběr vajec, péče a krmení zvířat (Kaley 2015). Farmingterapie může pomoci klientům z prostředí péče o mládež, lidem se závažnými psychickými problémy až po starší klienty (Hassink et al. 2010). Práce Elings & Hassink (2008) obsahující rozhovory s účastníky, zemědělci a spolupracovníky na farmách (green care farms) ukázala pozitivní ohlasy u pacientů s psychiatrickou anamnézou a u jedinců s historií se závislostí. Účastníci na farmách začínali bez konkrétních očekávání, hledali užitečný způsob, jak strávit den, doufali ve zlepšení sociálních interakcí. Lidé léčící se ze závislosti věřili, že jim práce na farmě pomůže zaměstnáním těla i hlavy od jejich drogových zvyků. Po zkušenosti s farmingterapií účastníci vyzdvihli sociální zázemí, svobodu samostatně se rozhodovat a svobodu být na vzduchu v příjemném venkovském prostředí. Dále klienti ocenili, že se mohou podílet na užitečné práci kolem chodu farmy jako například krmení a péče o zvířata či pěstování květin. Klientům léčícím se ze závislosti mohla možnost rozhodování sám za sebe dodávat sebejistotu, kterou ztratili. Účastníci měli také díky farmingterapii vytvořený denní rytmus, který jim pomohl zaměstnat mysl. „Care farming“ může dále pomoci například lidem s mentálním postižením. O toto téma se zajímala studie Kaley (2015), činnosti na farmě byly stejně jako u předchozí studie vnímány jako důležitá součást strukturující dny uživatelů služeb smysluplným způsobem. Klienti cítili pocit hrdoosti, činnosti na farmě jim přinášely pocit štěstí, těšilo je, že vědí věci ohledně chodu farmy, a často popisovali čas na farmě jako svou „práci“.

Využití ryb - přímý kontakt s přírodou ovšem není možný v terapeutickém prostředí, proto vznikly rybí nádrže. Pokud mají lidé akvárium ve své domácnosti či terapeutickém prostředí, dochází u nich ke snížení krevního tlaku, jsou více spokojeni se svým volným časem

a jsou uvolněnější. Podle studie přítomnost akvárií v jídelně u pacientů s Alzheimerovou chorobou vedla ke zlepšení příjmu potravy, což se přisuzuje prodloužení času sezení u stolu a pozorování akvária, jež vedlo ke zvýšení příjmu potravy. Zvýšení příjmu potravy u jedinců s Alzheimerovou chorobou může mít řadu pozitivních důsledků. Zaprvé, může zpozdit ztrátu svalstva, což může zpozdit funkční závislost, dále může snížit rizika pádů, zabránit kožním infekcím či sepsi. Výhody jsou i ve snížení potřeby doplňkové výživy. Akvária měla v této studii pozitivní vliv na příjem výživy u 87 % jedinců (Edwards & Beck 2002).

Delfinoterapie - stoupající počet lidí touží úzce spolupracovat a plavat s těmito inteligentními zvířaty, která dokáží projevit soucit, zachránit lidské životy před utonutím a dokáží nás často rozesmát. Delfinoterapii lze využít k léčbě celé řady fyzických i psychických problémů, včetně klinické deprese, vady vývoje řeči, zdravotních postižení, Downova syndromu, autismu, slepoty, AIDS či například rakoviny. Terapie mohou zahrnovat delfíny jak v lidské péči, tak ve volné přírodě. Během delfinoterapie klienti plavou s delfíny v jejich nádržích či na volném moři. V bazénu jezdí na jejich hřbetní ploutvi a dochází ke strukturovanějším interakcím s delfíny či se dokonce využívá aktivit, při kterých může mít účastník pocit, že se o delfína stará prostřednictvím například krmení (Williamson 2008).

Dalším druhem využívaným v zoorerapii je kočka, o felinoterapii bude pojednáno v celé následující kapitole 3.2 Felinoterapie.

3.2 Felinoterapie a její význam

Felinoterapie je kombinací dvou slov: latinsky *felis* neboli kočka a *Therapeia* což v překladu znamená léčba (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). Kočky v některých zemích překonaly psy jako nejpočetnější společenské zvíře. Například v amerických domácnostech v roce 2003 bylo odhadem 76 milionů koček. Důvodem pro zvyšující se zájem o kočky je nejspíše jejich menší náročnost na chov a péči než u psů. Kočky se snadno ošetřují, nemusí se brát ven, není potřeba se jim tolik věnovat, snadno se udržují v menších prostorách a dokáží zvládnout delší odloučení (Bernstein 2007). Kočky na rozdíl od psů nejsou vycvičené, stačí nám jejich přirozené chování (Bednarczyk 2017). Felinoterapie je kontaktní terapie využívající koček jako koterapeutů (Dimitrijević 2009). Terapie pomocí koček je stále více využívána v lékařských zařízeních po celé Evropě. Ve Velké Británii a ve Spojených státech amerických se v poslední době také stala velmi populární (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). Přítomnost koček, jejich vrnění, měkká a teplá srst pomáhají k psychické pohodě i zlepšení fyzického stavu (Dimitrijević 2009). Kočky jsou pro terapie oblíbené díky své měkké srsti, malé velikosti, jsou většinou klidné, ochotné mazlit se a chovat (Bernstein 2007).

Ačkoliv jsou lidmi více preferováni psi pro jejich povahu, je i mnoho zájemců o felinoterapii, což může být například z důvodu alergií či strachu ze psů (Fine 2010). Během terapie s kočkou dochází především ke kontaktu s ní, hlazení, objímání, česání kočky, realizace péče, krmení, držení kočky na klíně, hraní si s ní či vytváření pro kočku hračku jako například vlastnoručně vyrobenou kouli, se kterou si poté mohou hrát. Terapeutický účinek může přinést i pozorování kočky či někdy stačí jen být v její společnosti (Bednarczyk 2017). I krátká chvíle

strávená hraním s kočkou redukuje stres. Hlazení kočky snižuje riziko kardiovaskulárních onemocnění či astmatu, tyto pozitivní efekty na člověka zajišťují negativní ionty, jež vytváří kočičí srst. Negativní ionty přináší pocit úlevy, relaxaci, pohodu pacientů či urychlují jejich zotavení (Dimitrijević 2009). Během felinoterapie může také docházet ke zlepšování hrubé a jemné motorické činnosti pomocí hraní s hračkou, česáním kočky, hlazením či krmením (Fine 2010). Bylo pozorováno, že při poruchách nálad zooterapie snížila pocit úzkosti, osamělosti, zlepšila sebevědomí, náladu a každodenní fungování. I u pacientů se schizofrenií vedla ke snížení úzkosti a negativních příznaků nemoci (Bednarczyk 2017).

Terapie probíhají nejčastěji v pečovatelských domovech, v hospicích, nemocnicích, vězeňských ústavech (Sawaryn 2013), rehabilitačních zařízeních, školách, mateřských školkách, knihovnách, vzdělávacích centrech či sirotčincích (Goleman et al. 2012). Ve všech těchto zařízeních zajišťují integraci, stávají se předmětem zájmu, tématem konverzace a resocializace ve věznicích a výchovných střediscích (Sawaryn 2013).

3.2.1 Členění felinoterapie dle formy – návštěvní služba, trvalý chov v zařízení, loutkové pohádky

Jednou formou využití koček v terapii je trvalý chov a umístění kočky v daném zařízení. Kočky jsou výrazné zvěřecí individuality a jejich chování obsahuje mnoho zajímavých podnětů, jež mohou být klientem pozorovány, ať již je to plížení, číhání, skoky atd. Kočka může být pro klienta symbolem tepla a spokojenosti. Při trvalém umístění kočky je třeba dbát na její potřeby a životní rytmus. Než začne pracovat, musí si na nový domov navyknout. Zodpovědná osoba musí mít pod kontrolou počet lidí, jež si kočky všimá. Kočky jsou nenáročné na chov a vybavení ubikace. Základ tvoří košík či pelíšek na spaní, samozřejmě misky na krmivo a vodu, hračky a v neposlední řadě kočičí záchod. Ke všemu musí mít přístup trvale. Potřebuje i volnost pohybu (Hestia 1999).

Další formou felinoterapie je návštěvní služba. Tým (chovatel/dobrovolník a kočka) do cílového zařízení dochází. Návštěvní službu je možno využít jako tzv. aktivizační a zároveň obohacující (Hypšová 2007). Kočky i další zvířata lze během AAT využívat pasivně nebo aktivně. Jejich herní a životní aktivity mohou sloužit jako rozptýlení pro pasivní interakci s pacienty či jako způsob hry, cvičení a stimulace všech smyslů pro aktivnější klienty. Felinoterapii lze realizovat individuálně nebo ve skupinách v závislosti na požadovaných výsledcích pacientů. Individuální interakce s kočkou může být prospěšná například pro pacienty vykazující chování související se stresem či úzkostí. Skupinová AAT se využívá pro jedince, jež mají podobné potřeby, při počáteční fázi většího programu AAT či kočka může při skupinové terapii pomoci navést ke stimulaci socializace mezi členy skupiny a mezi pacientem a personálem (Barba 1995).

Návštěvní služba je metoda vhodná pro děti s logopedickými a emočními problémy, popř. poruchami učení a dalšími specifickými potřebami, je vhodná i u dětí zdravých. Dále se tato metoda se využívá u seniorů, kdy k návštěvám dochází například u klientů žijících v domovech pro seniory, popř. v různých zařízeních sociálního či zdravotního charakteru. Cílem této metody je zpříjemnit seniorům život a přinést radost. Kočka může sedět na klíně klienta či být umístěna

na podložce např. připevněné k invalidnímu vozíku. Klient ji tak může hladit, mazlit se s ní, a navíc komunikovat s týmem. Pokud jsou klienti dostatečně pohybově způsobilí, mohou s kočkou jít na procházku do venkovních prostor. Aby byl zaručen optimální průběh a co nejeefektivnější účinek, mělo by zařízení poskytovat všechny nutné informace o klientech, jež mají zájem se zúčastnit terapie (Hypšová 2007). Návštěvy sice bývají kratší, ale pravidelné (alespoň jednou týdně). Pravidelnost je nejdůležitější faktor návštěvní služby. Při častém přerušování návštěv mohou být klienti zklamaní a může jim to být nemilé. Pokud jsou klienti/pacienti trvale upoutáni na lůžko, mohou být zvířata přinášena do pokojů. Je ovšem velice nutné zajistit hygienu a stálou přítomnost chovatele, aby nedošlo k nevhodnému zacházení se zvířetem nebo ublížení zvířeti. Vhodné jsou i návštěvy s větším počtem snášenlivých zvířat. Tím nedojde k přetížení zvířete a zvíře si může odpočinout (Hestia 1999).

Bezpečnost a dobré naladění zvířat i klientů je velmi důležitou součástí terapie, proto je důležité dodržovat opatření, aktivity správně naplánovat a tím se snažit vyhnout možným problémům. Zvířata v zařízeních by se vůbec neměla nacházet v prostorách pro přípravu a obsluhu potravin, pro přípravu léků, čistících prostředků, skladech prádla či izolačních místnostech. Velmi důležitou součástí bezpečnosti při zooterapii je poučení samotných klientů, jež přichází do styku se zvířaty, o hygieně a správném způsobu mytí rukou. Před využitím felinoterapie je třeba se zamyslet i nad využitím správného prostoru k těmto interakcím podle počtu klientů, druhu aktivit či je také vhodné využít času, kdy je jednotka relativně tichá, díky čemuž se zamezí rozptýlení pozornosti pacientů i zvířat (Barba, 1995). Pro bezpečnost zvířete by klienti měli být, před samotným zařazením AAT do programu léčby, vyšetřováni na nepředvídatelnou agresi, měl by se zjistit přístup klientů ke zvířatům, případná historie zneužívání zvířat či násilného chování. Při plánování je dobré zjistit od klienta či členů rodiny, zda by vůbec chtěli zahrnout AAT do léčby a získat podrobnější informace o druhu zvířete či plemeni, které by pro klienta bylo vhodné (Buettner et al. 2011).

Třetí formou jsou loutkové pohádky se živými zvířaty. Jde o značně specifickou metodu, která spojuje prvky AAT, AAA a AAE. Jde o pohádky s využitím zvířat, koček, ale i jiných druhů zvířat (morče, pes, králík). Kočky mají škrabadlo s plošinami ve výšce, pro dobré navázání očního kontaktu s klienty – diváky. Škrabadlo kočce dodá pocit bezpečí a v tunelu možnost úkrytu. Při představení je využito přirozené hravosti koček, která se snaží lovit hračky. Do hraní jsou zapojeni i diváci, což bývají především děti škol mateřských i základních, s tělesným či mentálním postižením i zdravé. Zároveň se divákům prohlubuje slovní zásoba a zlepšuje verbální komunikace pomocí rytmických říkanek a lidových písniček. Využitím jednoduchých hudebních nástrojů tvoří doprovod děje pohádky, a cvičí si tak jemnou i hrubou motoriku. Loutkové pohádky pozitivně ovlivňují také emoční oblast (Hypšová 2007). V České republice loutkové pohádky se živými zvířaty využívá Nezávislý chovatelský klub a Aura Canis, z. s., jako program vzdělávání pro děti. Děti se zábavnou formou učí správně pečovat o psy a kočky (Aura Canis n.d. ^{Felinoterapie}).

3.2.2 Výběr vhodného jedince a požadavky na jedince, testování týmů a plemena využívaná při felinoterapii

V každém programu terapie se zvířetem je důležitá spolupráce nejenom proškoleného člověka, ale také dobře proškoleného zvířete. Stejně jako psi, musí být i kočky vybírány podle vhodných předpokladů. Je třeba i u koček přihlížet k jejich individuálním rysům a podle toho zvolit, zda je povahou a vzhledem vhodná k práci s lidmi (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). Kočka vhodná pro aktivity se zvířaty by si měla užívat lidské doteky a vyhledávat lidský kontakt (Fine 2010). Z hlediska pohlaví jsou vhodnější kocouři, ale doporučují se spíše kastráti, což je jeden z důvodů, proč by zvíře mělo být pro vykonávání felinoterapie dospělé (Kadlecová, 2009). Kočka musí dosáhnout nejméně jednoho roku věku, aby bylo možné kontrolovat, zda je jedinec společenský a schopný snadno rozvíjet kontakty se skupinou lidí. Kočka fungující jako koterapeut by také měla být schopna zvládat různé nové i nepříjemné situace, jako například hluk, dav, přítomnost jiné kočky či psa a nereagovala v takových situacích se strachem či úprkem, čímž by mohla ohrozit nejen sebe, ale i člověka. Kočka by neměla mít problém s cestováním ve veřejných dopravních prostředcích. Měla by být zvyklá na pravidelné hygienické ošetření (Budzińska-Wrzesień et al. 2012), navykklá používat kočičí toaletu, čistotná (Kadlecová, 2009), aby byla dobře upravená a čistá pro návštěvy nemocnic a jiných zdravotnických zařízení (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). Musí být zdravá, očkovaná, odčervená a zkontrolovaná veterinářem (Kadlecová, 2009).

Během většiny certifikačních testování dochází k hodnocení chování pomocí držení kočky několika neznámými lidmi, a to nejen za přítomnosti majitele, ale i při jeho absenci. Dále kočky ukazují, že jsou zvyklé chodit na vodítku, dokáží přijít na zavolání či respektují objetí a hrají si s neznámými lidmi (Fine 2010).

Měli bychom si také dávat pozor, aby zvíře mělo svůj čas na odpočinek. Terapie pro zvíře mohou být i velmi stresující, zvířata jsou hlazena, voděna neznámými lidmi a zaslouží si poté klid či procházku se svým majitelem (MacNamara & MacLean 2017). Někdy může mít zvíře problém s účastí na AAI, v takových situacích je potřeba zastavit zoorehabilitaci, abychom zvíře nevystavovali stresu (Morrison 2007). Dále je důležité zjistit, jestli osoba nebo skupina osob, se kterou chceme dělat rehabilitaci, nemá alergii na zvíře, traumatický zážitek se zvířetem či například oslabený imunitní systém (MacNamara & MacLean 2017). Je proto vhodné před zahájením AAI zajistit krátký rozhovor pro zjištění, zda je pro klienta felinoterapie správnou volbou a zda o ni má zájem. Pokud je zvíře rezidentem zdravotnického zařízení, školy nebo jiného institucionálního prostředí, musí být dle Delta Society zaveden jasný protokol, pro zajištění bezpečnosti, pohody a péče o zvíře (Morrison 2007).

Aby felinoterapie probíhala, jak probíhat má, musí se vybrat kočka s vhodným temperamentem a charakterem. Mezi plemena koček s vhodnými znaky patří například ragdoll, mainská mývalí kočka, perská kočka či americké krátkosrsté kočky (Tomaszewska et al., 2017). Neznamená to, že jsou tyto plemena vždy vhodná, ale mají z velké části vhodné vlastnosti, a vhodný temperament, který u těchto plemen převládá (Kadlecová, 2009).

Mezi nejčastěji používaná plemena je možno zařadit ragdoll, britskou krátkosrstou kočku, mainskou mývalí kočku, sibiřskou, a jiná plemena. Ragdoll název získal podle jejich sníženého svalového tonu. Název Ragdoll se skládá ze dvou slov a to „rag“ jako hadr a „doll“ jako panenka. Při sníženém svalovém tonu po chycení do náruče kočka uvolní svaly, ochabne a

připomíná plyšovou hračku či právě hadrovou panenku (Bednarczyk 2017). V České republice jsou ragdoll používáni ze všech plemen nejvíce (Kadlecová, 2009). Jedná se také o nejčastěji využívané plemeno koček v terapii u dětí se zdravotním postižením (Bednarczyk 2017). Pro felinoterapii u dětí jsou často používané díky jejich dobromyslné povaze, rády si také hrají, nechávají se hladit, dobře si navykají na chůzi na vodítku, adaptují se dobře na změny, čímž jsou velmi vhodné pro návštěvní služby (Kadlecová, 2009).

Britská krátkosrstá kočka je vhodná svojí vyrovnanou povahou, milým, ale zároveň ne dotěrným přístupem k lidem, je inteligentní a péče o ni není náročná (Kadlecová 2009). Výhodou může být i její snížená aktivita, nízká pravděpodobnost agresivního chování vůči členům rodiny i neznámým lidem. Majitelé se u britských koček nesetkávají s problémovým chováním. Problémem občas může být jejich spíše introvertní povaha, kvůli které občas dochází ke sníženému kontaktu s lidmi. Mainská mývalí kočka je velmi přátelské plemeno, které spíše vyhledává kontakt s lidmi a nedělá jim problém setkávat se s neznámými cizinci (Salonen et al. 2019). Svojí společenskou a dobráckou povahou je velmi vhodná pro zooterapie, dokáže být hravá i klidná a mazlivá. Její nevýhodou může být její velikost. Perská krátkosrstá kočka je velmi vhodná pro návštěvní službu svojí klidnou a společenskou vyrovnanou až flegmatickou povahou, je mazlivá a tolerantní (Kadlecová 2009). Je u nich velmi nízká pravděpodobnost agresivního chování vůči členům rodiny, neznámým lidem i ostatním kočkám, jejich výhodou může být i nízká plachost vůči cizincům a neznámým objektům (Salonen et al. 2019). Problémem perské krátkosrsté kočky může být značná péče spojená s péčí o její hustou, jemnou srst, která se snadno zacuchává. Sibiřská kočka je klidná, přítulná, bývá bystrá a ráda se učí nové kousky, ovšem ne každá sibiřská kočka se chce mazlit s cizími lidmi. Je náročnější jen v některých ročních obdobích, kdy by se měla denně česat. Svým nezaměnitelným charakterem a používáním svého pronikavého hlasu jsou známé siamské kočky. Vyžadují pozornost a společnost, jsou zvědavé a chtějí se účastnit všeho, co dělá jejich majitel. I když nepatří mezi nejvhodnější kočky k zooterapii, jsou u nás k tomuto účelu využívány. Nejrozmanitější skupinou jsou kočky domácí, které zahrnují zvířata všech povah, velikostí, barev i typů srsti. U koček domácích záleží především na jejich povaze, má-li klidnou a přátelskou povahu, je pravidelně očkovaná, odčervována a kontrolována veterinářem, nelze namítnout nic proti použití kočky domácí pro felinoterapii (Kadlecová, 2009).

3.3 Felinoterapie dle věku a indikace

3.3.1 Využití u dětí a dospělých v produktivním věku

Děti projevují přirozený zájem o zvířata, není tedy divu, že se s nimi často setkáváme v podobě pomocných „partáků“ právě pro děti (Jalongo 2005). Pro děti jsou domácí mazlíčci často důležitou sociální vazbou, o což se zajímala studie McNicholas & Collis (2001), jejichž cílem bylo prozkoumat význam domácích zvířat v sociálních sítích dětí. Děti byly dotazovány, koho by nejvíce uvítaly jako podporu či pro radu v určitých nepříjemných situacích jako například: při nemoci, když jsou vyčerpány, cítí se zahanbeně či měly špatný den. Domácí mazlíčci byli často zařazeni na vyšší úroveň než některé mezilidské druhy vztahů, zejména jako

poskytovatelé pohodlí, podpory a držitelé tajemství. Kočky byly dětmi považovány za zvláště uklidňující, pokud byly děti nemocné.

Sociální, přátelské a emocionální aspekty vztahů dětí k domácím mazlíčkům zkoumala studie Hawkins & Williams (2017). Studie se účastnily děti ze základních škol, z nichž 67 % vlastnilo zvíře (35 % psa, 22 % kočku, dále děti uvedly například rybičky, plazy, ptáky či malé savce). Většina dětí byla silně spojená se svými mazlíčky, 69,2 % dětí mělo nadprůměrnou připoutanost k mazlíčkům. Významné rozdíly připoutanosti byly mezi dětmi vlastníci a nevlastníci mazlíčka. Děti bez vlastního zvířete dosahovaly významně nižšího skóre připoutanosti oproti dětem vlastníci domácího mazlíčka. Velmi důležitým bodem skóre připoutanosti se ukázal druh zvířete, přičemž nejvyšší skóre přilnavosti vykazovaly děti vlastníci psa či kočku. Dále se také ukázalo se, že pohlaví dítěte hraje ve vztahu k mazlíčkům velmi důležitou roli. Dívky dosahovaly výrazně vyššího skóre připoutanosti k domácím zvířatům než chlapci. Dívky také měly vyšší skóre v soucitu, přátelském chování i starostlivém chování. Vysoké připoutání k mazlíčkům usnadňuje povzbuzování dětí k účasti v pečování o zvíře, což vede děti k soucitnému, starostlivému a přátelskému chování zaměřenému na domácí mazlíčky. Přátelské a silné vztahy dětí s mazlíčky mohou mít kladný vliv na kvalitu života dětí, snižovat například agresivitu, zvyšovat pohodu a humánně děti vzdělávat. Silná připoutanost k domácím mazlíčkům je spojena i s vyšší empatií, což bylo také výsledkem studie Daly & Morton (2015) zaměřené rovněž na děti základních škol. Dále se také ukázalo, že vyšší míru empatie vykazovaly děti, které vlastnily psa i kočku oproti těm, které vlastnily jen psa či jen kočku. Dívky, nejenže v dle studie Daly & Morton (2015), vykazovaly vyšší připoutanost k mazlíčkům, ale podle výsledků studie Black (2012) se ukázalo, že jsou i výrazně empatičtější než chlapci. Důležitým bodem mohou být domácí zvířata i u dospívajících, kterým přítomnost zvířat pomáhá ke snížení osamělosti a zároveň vlastnictví sociálních zvířat pozitivně souvisí s počtem lidí v síti sociální podpory. Pomocí vztahu dětí ke zvířatům je možné předpovídat, jakou bude mít dítě v dospělosti povahu, což bylo zjištěno na základě studie realizované v amerických věznicích. Pozorování prokázaly, že lidé s disociálními poruchami osobnosti často v dětství obtěžovali zvířata. Vězni, kteří v mládí neprojevovali normální chování ke zvířatům byli arogantní, agresivní až krutí i k ostatním lidem (Budzińska-Wrzesień et al. 2012).

Nové pohledy a respektující chování dětí ke zvířatům přináší spojení terapie pomocí zvířat a terapie hrou. AAPT (terapie hrou s asistencí zvířat) je forma terapeutických setkávání, během kterých je především kladen důraz na vztah mezi lidmi (především dětmi) a zvířetem. Dochází zde ke snaze co nejméně omezovat zvíře, aby nedocházelo k jeho únavě až „vyřízení“ a naopak snahu o co nejvíce projevů přirozeného chování. Dítě se během sezení učí, jak se chovat ke zvířeti s respektem, lidsky, aby si vybudovalo se zvířetem zdravé vztahy. Toho se nejlépe dosáhne pomocí zábavných a hravých činností, které jsou motivující a příjemné pro obě strany. Zkušenost může dětem pomoci přetvořit pohledy na sebe samotné, posílit je, pomoci jim k vyjadřování jejich pocitů, překonání problémů a zároveň jim může nabídnout nové chápání vztahů se zvířaty, ale i s jinými lidmi, díky čemuž mohou začít budovat zdravé vztahy (VanFleet & Faa-Thompson 2010).

Nejčastěji se léčba s pomocí zvířat využívá u dětí s mozkovou obrnou, autismem, poruchami hyperaktivity s poruchami pozornosti, emoční nestabilitou, mentální retardací či u dětí s pohybovými problémy, ochrnutím končetin, svalovou dystrofií (Budzińska-Wrzesień et al. 2012), duševní chorobou, Aspergerovým syndromem a dále u dětí s různými typy emočních

poruch, jako je plachost, strach z řeči či nedostatek důvěry. Při léčbě dětí se nejčastěji používají skupinové činnosti, kde si děti hrají s kočkou, hladí ji, starají se o ni. Vlastník zvířete může terapii obohatit příběhy o kočkách či terapie může být kombinována s jinými terapiemi.

Hlazení kočky a objímání má na hyperaktivní dítě zklidňující účinek, pomáhají mu projevit pozitivní pocity a emoce (Bednarczyk 2017). Pro děti s emočními poruchami je velmi prospěšné hrát si s kočkou, mluvením a svěřováním se jí, čímž dítě učí k zodpovědnosti, jemnosti (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). Pro děti s emočními poruchami jsou vhodné i terapie s jinými druhy zvířat, např. se psy. Realizovaná studie probíhající v přítomnosti psa ve třídě 6 dětí s diagnostikovanými závažnými emočními poruchami, zaznamenala přítomností psa lepší postoje studentů ke škole, vyšší odpovědnost, respekt, empatii a také zlepšení v celkové emoční stabilitě (Anderson & Olson 2006). Kočky se dále používají u dětí se speciálními potřebami, u kterých má zooterapie velmi pozitivní vliv na jejich kvalitu života. Po vážných onemocněních mohou kočky pomoci u dětí zvýšit pocit odpovědnosti a zajistit lepší účast dítěte na léčebném procesu (Dimitrijević 2009).

Dále zvířata u dětí s poruchami autistického spektra představují společnost a přítele, jež zároveň dítěti napomáhá vytvářet sociální interakce s lidmi (Fine 2010). Vědci prokázali, že felinoterapie je pro děti s poruchami autistického spektra účinnější než canisterapie, neboť autistickým dětem může být nepříjemná hlučnost a přítomnost psa, či jeho intenzivní pach, kterou mají kočky neutrální. Tyto faktory mohou přispět až k negativní zkušenosti s canisterapií (Bednarczyk 2017). Menší hlučnost kočky byla pozitivním faktorem i pro některé dotazované v další studii Hart et al. 2018. Dotazovaní uvedli, že bylo lepší pořídit si tichou kočku než štěkajícího psa. Tato studie, zabývající se vztahem mezi kočkami a dětmi s poruchami autistického spektra ve věku 3-12 let, došla ke kladným výsledkům ukazujícím přítomnost kočky u dítěte s poruchou autistického spektra (PAS) jako vhodného zvířecího přítele, jež dítě uklidňuje a zlepšuje kvalitu jeho života. Kočky uvedené ve studii vykazovaly láskyplné chování zejména k autistickému dítěti, k dospělým členům rodiny či jinému dítěti rodiny takovou míru láskyplnosti nevykazovaly. Připoutanost a upřednostňování dítěte s PAS kočkou před ostatními členy rodiny ukazují i data týkající se agresivity kočky. Agresivně se nikdy vůči dítěti s poruchami autistického spektra nezachovalo 47 % koček, ovšem pouze 25 % koček nebylo nikdy agresivních vůči jinému dítěti v domácnosti. Více než polovina dětí s PAS se chtěla s kočkou mazlit či s ní spát, i přesto výsledky ukázaly, že děti s kočkou trávily jen 1-2 hodiny denně a jen 25 % koček spalo v dětské ložnici. Interakci kočky a dítěte 77 % rodičů komentovalo jako pozitivní, 6 % neutrální a 17 % negativní. Přítomnost kočky dotazovaní rodiče charakterizovali jako milujícího, uklidňujícího ochránce a přítele, který dítěti pomáhá k regulaci nálad. Speciální roli kočky v životě dítěte dotazovaní popsali například jako jediný okamžik, kdy slyší své autistické dítě spontánně mluvit, rádo se na kočku dívá a mluví s ní či dítěti pomůže říct nová slova. Méně pozitivní ohlasy dotazovaných zahrnovaly problém, že dítě neinteraguje s kočkami nebo psy, prostě je ignoruje, má ze zvířete strach nebo naopak vznikl problém na straně zvířete, kdy se kočka nelíbila hyperaktivita dítěte, tudíž se snažila vyhnout většině interakcí, ovšem tento problém naštěstí odezněl se zvyšujícím se věkem dítěte. Důležitá je informace, že agresivita koček se přítomností dítěte s poruchami autistického spektra nezvyšovala. Ve většině případů této studie byly kočky důležitým poutem, mostem mezi dítětem a ostatními členy rodiny.

Hlazení a objímání koček zlepšuje deformované končetiny dětí s dětskou mozkovou obrnou, což je možné díky tělesné teplotě 38-39 °C koček, díky které kontakt lidské ruky s tělem kočky nese známky tepelné terapie, a navíc negativní ionizace srsti má za účinek zmírňování bolesti. Negativní ionizace srsti kočky, a naopak kladně nabitě nemocné léze na lidském těle jsou důvodem, že dotyk kočky pomáhá zmírňovat bolest (Bednarczyk 2017).

Felinoterapie se využívá i ve školách, kde jsou kočky součástí vzdělávání, motivují děti učit se, zlepšují jejich koncentraci, lépe plní předpisy, zlepšuje se jejich řeč, kognitivní funkce i sociální komunikace (MacNamara & MacLean 2017). Prvky používané ve skupinových třídách pro děti s kočkou jsou například přímý kontakt s kočkou, děti ji hladí, berou do rukou, hrají si s ní, dále se vyprávějí příběhy s kočkami neboli „felinobajky“, kde je možné vytvořit terapeutickou pohádku, v níž jednu z hlavních rolí hraje kočka, která pracuje s dítětem v reálném životě, hovory o kočkách i s chovateli, vystavovateli nebo je možná kombinace s jinými technikami, včetně hudební terapie (Bednarczyk 2017).

Zvířata se u dětí dají použít i v nemocnicích na zmírnění nepříjemných pocitů z nemocnice. Využívají se například v pediatrii pro odvedení pozornosti dětí od bolesti, mohou přinést potěšení a uvolnění po návštěvě (Coakley & Mahoney 2009). Dále je možné využít felinoterapie u dětí s rakovinou, u kterých hospitalizace představuje velký zdroj stresu. Jsou v novém, neznámém prostředí, s neznámými lidmi, kde ke všemu často prochází bolestivými ošetřeními. Pro zmírnění těchto stresů se využívá vztahu mezi dětmi a zvířaty (Bouchard et al. 2004).

Domácí zvířata mohou pozitivně ovlivnit jedince v každém věku, jež tráví nepříjemný čas v nemocničních prostředích. Kočky a psi jsou žádáni i na chirurgických jednotkách s programy AAT, kde jsou požadována klidná zvířata, která by seděla s rodinami pacientů, aby jim alespoň v rámci možností zpříjemnila čekání na zprávy z operačního sálu. Během čekání může hlazení a komunikace s kočkou pomoci k uvolnění. Kromě toho také zvířata pomáhají k vytvoření více domácí atmosféry v nemocnicích. V nemocničních zařízeních byly hlášeny pozitivní reakce od pacientů, kteří podstoupili operaci otevřeného srdce, od pacientů s ortopedickými problémy, rakovinou, AIDS, problémy se srdcem, plícemi a ledvinami, dále také od pacientů v kómatu (po probuzení) a pro rehabilitační a hospicové jednotky (Barba 1995). Nemocnice bývají pro nemocné pacienty osamělá a stresující místa, kde jsou odděleni od své rodiny v neznámém prostředí, jsou zde stresováni z výsledků vyšetření, často nemohou spát a je tam plno dalších negativních vjemů, které jim negativně ovlivňují jejich pohodu při léčení. Pro snížení tohoto stresu mají některé nemocnice doplňkové terapie, jako je hudba, intervence mysli a těla a domácí zvířata (Coakley & Mahoney 2009). Pacienti mohou pečovat o kočku, což jim brání dostat se apatického stavu a dodává motivaci k boji s nemocí. Hlazením kočky dochází k uvolnění, snižuje se pravděpodobnost mozkové mrtvice o 3 % a zvyšuje šanci na přežití pacientů po infarktu až o 30 % (Bednarczyk 2017). Zkušenost MUDr. Suské v použití sibiřských koček v nemocnicích dokázala, že při vhodné veterinární a hygienické péči neohrožuje pacienty ani použití koček v nemocnicích. Její návštěvy nemocnic se sibiřskými kočkami byly hodnoceny již uzdravenými pacienty velice kladně. Klientům v nemocnicích pomáhají překonat samotu, smutek, úzkost, prohřívají si jejich hlazením ruce, procvičují jemnou motoriku či někdy jako například po mozkové příhodě dokonce mohou pomoci začít s obnovením řeči. Dále pacientům připomínají domov, čímž jim přivolávají příjemné vzpomínky (Kadlecová 2009).

V dnešní době se stává stále důležitější použití dobrého čichu psů a koček v prevenci před nádorovými onemocněními. Jejich vyvinutý čich a dobrý čenich jsou schopné zachytit patologické změny na kůži nebo v hlubších orgánech lidského těla. V ústavu genetiky a šlechtění zvířat „Institute of Genetics and Animal Breeding Polish Academy of Sciences“ v polském Jastrzębici se realizuje studie na toto zajímavé a důležité téma. Profesor Tadeusz Jezierski realizuje testy na rozpoznávání rakoviny plic, prsu a kůže (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). Pacienti onkologického hospice dosahují zlepšení pomocí doteků kočky, hlazení, poslouchání zvuků, které kočka vydává, házením ručně vyráběných papírových koulí, taháním za provázek a povzbuzováním kočky ke hře (Bednarczyk 2017). Významná studie ukázala, že terapie pomocí koček pro pacienty s rakovinou měla pozitivní vliv na zvyšování jejich mobility, pomáhala klientům se uvolnit a relaxovat, docházelo k celkovému zlepšení a měla pozitivní vliv i na samotnou léčbu (Tomaszewska et al. 2017). Daria Sawaryn realizovala výzkum pacientů onkologického hospice, během kterého bylo cílem zjistit vliv felinoterapie na pacienty se závěry, že felinoterapie je výborná pro stimulaci smyslů, což může přispět ke zlepšení psychofyzického stavu pacientů s rakovinou, dále má pozitivní vliv na průběh léčby a zlepšení, může mít relaxační účinek či motivovat k dalšímu postoupení ke zlepšení stavu pacientů (Sawaryn 2013).

Nejen pro pacienty, popř. klienty je vhodné použití zvířat pro zlepšení jejich zdravotního stavu. Podobné názory mají také sami lékaři, což je patrné z výsledků studie, jež se zabývala vírou samotných lékařů v účinnost intervencí pomocí zvířat u osob s poruchami duševního zdraví. Lékaři byli velmi pozitivně nakloněni k těmto druhům terapie. Dotazník byl poštou poslán 1100 lékařům z oborů psychologie, psychiatrie a praktickým lékařům. Pozitivněji se k účinkům AAI přikláněli lékaři se zkušenostmi s AAI, mladší generace lékařů a ženy. Odpovědi měli dotazovaní uvádět u domácích i hospodářských zvířat a z překvapivých výsledků vyšlo, že víra v účinky domácích mazlíčků byla jen mírně vyšší než v případě zvířat hospodářských. Respondenti byli požádáni, aby vyjádřili víru v terapeutické účinky AAI u 7 různých poruch duševního zdraví. Víra v užití zvířat byla zjišťována u poruch dle skupin poruch: F10-19 (duševní poruchy a poruchy chování vyvolané účinkem psychoaktivních látek), F20-29 (schizofrenie, schizofrenní poruchy a poruchy s bludy), F30-39 (poruchy nálady), F40-49 (neurotické poruchy, poruchy vyvolané stresem a somatoformní poruchy), F50-59 (behaviorální syndromy spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory), F60-69 (poruchy osobnosti a poruchy chování u dospělých) a F70-79 (mentální retardace). Respondenti byli velmi pozitivně nakloněni k užitečnosti AAI pro všech 7 kategorií poruch, z nichž nejslibnější pozitivní účinky očekávali u mentální retardace, neurotických, stresových a somatoformních poruch a poruch nálad. Dále byli dotazováni na 6 kategorií účinků, což byly následující: zvýšení pozornosti vůči lidem, snížení příznaků, zlepšení schopnosti komunikace s ostatními osobami, zvýšení důvěry ve společné bytí s jinými lidmi, lepší schopnost zvládnání v každodenním životě a lepší fyzický stav. Z výsledků vyšlo, že lékaři věřili v nejvýznamnější pozitivní vlivy AAI u osob s duševními poruchami ve zlepšení fyzické kapacity, snížení příznaků jako jsou úzkost a deprese a lepší zvládnání v každodenních životních událostech (Berget & Greperud 2011).

Před zooterapií v nemocnicích by zdravotní sestry měly zajistit dodržování předpisů o důvěrnosti, protože dobrovolníci přicházející se zvířaty jsou informováni o stavu a cílech klientů. Pokud k AAT dochází v klientově pokoji, musí být případně zohledněna práva

spolubydlícího. Na dveřích by mělo být umístěno upozornění, že právě probíhá léčba pomocí zvířat, aby nedocházelo k vyrušování a zároveň by zdravotní sestry měly vzdělávat ostatní zaměstnance o tom, jak by se měli chovat při probíhající zooterapii, aby nerušili terapii a neodváděli pozornost klienta či zvířete. Pokud je klient nemocný nebo není k dispozici pro návštěvu, měl by o tom být okamžitě informován pracovník vykonávající AAT, protože před každou návštěvou AAT v nemocnici dochází k velké přípravě (Buettner et al. 2011).

Zooterapeutická sezení měla pozitivní vliv na výsledky u úzkosti pacientů s psychotickými poruchami. Pomocí interakcí se zvířaty je možné dosáhnout menších úzkostí pacientů během terapie, a např. pes v terapii vytváří pocit bezpečí a pohodlí (Dimitrijević 2009). Studie zabývající se snížením úzkosti, strachu a deprese u pacientů s psychickými poruchami ukázaly, že 15 minut zooterapie denně může pomoci k výraznému zlepšení. Během studie zjišťující, zda je terapie pomocí zvířat spojena se snížením strachu, úzkosti a deprese u psychiatrických pacientů, se ukázalo, že AAT pomáhá snížit strach o 37 %, úzkost o 18 %, ovšem nebyl prokázán žádný účinek na depresi (Barker et al. 2003). Zvířata jsou nápomocná také u lidí s AIDS, kterým pomáhají k lepšímu zvládnutí deprese (Siegel et al. 1999).

Vlastnictví zvířete může mít pozitivní vliv na přežití jedinců, kteří prodělali infarkt myokardu, což je spojené i s kladným vlivem vlastnictví zvířat na depresi. O toto téma se zajímala studie Friedmann et al. (2011) kde se ukázala u majitelů domácích zvířat, kteří prodělali infarkt myokardu, o 67 % nižší pravděpodobnost úmrtí oproti nevladníkům domácích zvířat. Již bylo výše v textu prezentováno (str. 7), že zvířata přispívají ke zlepšení krevního oběhového systému a vyrovnávání krevního tlaku. O tyto reakce krevního tlaku a o psychický stres u jedinců vlastnicích domácího mazlíčka se zajímala studie Allen et al. (2001). Během studie byly zkoumány kardiovaskulární reakce na psychický stres u jedinců s hypertenzí, kteří měli vysoce stresující povolání. Po dobu 6 měsíců měla jedna skupina domácího mazlíčka (psa či kočku si pořídili až v době experimentu) a využívala i farmakoterapii, druhá skupina používala jen farmakoterapii. Na základě výsledků bylo zjištěno, že léčba inhibitory angiotenzin konvertujícího enzymu při použití farmakoterapie snížila pouze klidový krevní tlak, zatímco přidání sociální podpory v podobě vlastnictví psa či kočky snížilo i reakce krevního tlaku na psychický stres. U majitelů domácích mazlíčků byla reaktivita snížena na polovinu. Dále se během studie ukázalo zlepšení výkonu práce a kognitivních funkcí pouze tehdy, když bylo použito léčby farmakoterapií společně s přítomností domácího mazlíčka.

Domácí mazlíčci nepřinášejí jen individuální pohodu, mohou být přínosem pohody i mezi páry v romantickém vztahu a domácnosti. O souvislosti mezi vlastnictvím domácího zvířete a kvalitou romantického vztahu se zajímala studie Cloutier & Peetz (2016). Přítomnost zvířat hodnotilo pozitivně pro vývoj partnerského vztahu 86,5 % účastníků. Mezi výhody dotazovaní uváděli vyšší celkovou kvalitu života, lepší reakce partnerů a přizpůsobení. Během studie byl zkoumán i možný důvod, proč by domácí mazlíčci mohli prospívat ke spokojenějším vztahům, kterým je empatie. Výsledky ukázaly, že doba, po kterou jednotlivec vlastnil zvíře, byla velmi propojena s empatickým zájmem, který může do vztahu přinášet výhody ve zlepšování vlastností vztahů, jako je blízkost páru, zapojení do společných činností, spokojenost, dále účastníci uváděli lepší reakce na potřeby partnera, vyšší úroveň investování do vztahů a oddanost vztahu. Neutrální vliv, tedy že na kvalitu vztahu nemá zvíře žádný vliv, uvedlo jen 8 % respondentů. Vyloženě negativní vliv vybralo jen 4,5 % majitelů zvířat, mezi tyto vlivy uváděli, že může být zvíře občas stresující nebo může způsobovat spory mezi partnery.

3.3.2 Využití felinoterapie u seniorů

Felinoterapie se nejvíce uplatňuje v pomoci seniorům. Velmi často se s kočkami setkáváme v domech s pečovatelskou službou, ať už v trvalém chovu nebo pomocí návštěvních služeb. Kočičí terapie se využívá při podpoře léčby artritidy, Alzheimerovy choroby, roztroušené sklerózy, poruchy zraku a sluchu, kardiovaskulárního onemocnění nebo deprese (Budzińska-Wrzesień et al. 2012). Kočičí asistovaná terapie zahrnuje pečování o kočku, hraní si s ní například vlastnoručně vyrobenou papírovou kuličkou, jež pacienti poté hází kočce, což přispívá ke zlepšování kontroly třesu rukou (Tomaszewska et al. 2017). Návštěvy koček v domovech s pečovatelskou službou vedou k lepšímu navázání kontaktu s ostatními pacienty, personálem či dokonce ke svěřování se dobrovolným pracovníkům. Kočky jsou výborné společnice pro staršího člověka, kterého motivují k aktivní péči, snižují pocit osamělosti a zároveň nevyžadují příliš mnoho péče. Kočka může pomoci s vyrovnáním se se ztrátou starší osobě, mohou odvrátit pozornost od utrpení a osamělosti a navazují lépe kontakt s okolím (Budzińska-Wrzesień et al. 2012).

Zooterapie uplatňující se v geriatrici, má cíle jako je rostoucí zájem, emocionální účast, posílení paměti a pozornosti, korigování pohybu, snížení úzkosti či zlepšení sebeúcty a sebeovládání. V případě senilní demence zooterapie přináší změny chování a nálad. Pomocí zvířat dochází také ke zmírnění deprese, kde bývá viditelný nárůst sociálních interakcí pomocí pohledu, úsměvu či verbální komunikace, v níž jsou také pozorovaná výrazná zlepšení (Pugliese & Pugliese 2017). Návštěvy koček hrají důležitou roli i u lidí s Parkinsonovou chorobou, u kterých terapie spočívá především v hlazení, objímání, hraní s kočkou, její ošetřování, cvičení logopedie, rozhovory s majitelem zvířete (Sawaryn 2013). Jsou vhodné také ke zlepšení funkcí a kvality života osob s demencí, což je progresivní ztráta kognitivních schopností (Cowling 2010), kdy je nutné nabídnout terapeutické možnosti, jejichž součástí je již dlouhou dobu terapie za pomoci zvířat.

Podle Buettner et al. (2011) jsou dlouhodobějšími záležitostmi například útulky či farmy a ty měly být navrženy tak, aby poskytovali seniorům větší příležitosti k socializaci, vzpomínkám a zábavě. Do vědomí lidí se stále více dostává pozitivní vliv přítomnosti zvířat v nemocnicích či domovech s pečovatelskou službou, což se ukazuje například tím, že stále více domovů s pečovatelskou službou propaguje myšlenku, že by v těchto zařízeních měla být rezidentní zvířata (např. psi, kočky, ptáci, ryby). Dále mnoho nemocnic a zařízení s dlouhodobou péčí nyní umožňuje rodinným mazlíčkům navštívit klienta, pokud ošetřující tým souhlasí, že je to z lékařského hlediska vhodné a nápomocné. Některá zařízení umožňují zaměstnancům přivést si vlastní domácí mazlíčky. Rezidentní zvířata, návštěvy rodinných mazlíčků ani domácí zvířata zaměstnanců v zařízení nejsou navržena s ohledem na cíle léčby klienta, ani nejde skutečně o AAT. Buettner et al. (2011) dále uvádějí, že pokud se jedná o AAT jsou součástí terapeutické jednotky proškolení pracovníci, dokumentace jednotky a jsou jasně dané specifické klinické cíle. Sestry a terapeuti úzce spolupracují s registrovanými týmy vyškolených dobrovolníků se zvířaty, aby zajistili zlepšení výsledků klientů po fyzické, emocionální, kognitivní a behaviorální straně.

Starší lidé a senioři, kteří trpí pocitem osamělosti, jsou vystaveni zvýšenému riziku řady negativních důsledků v oblasti fyzického a duševního zdraví včetně rané úmrtnosti. Ke snížení rizika osamělosti jim může pomoci sociální interakce s jejich domácími mazlíčky, což

naznačují například výsledky dat u studie Stanley et al. (2014). Majitelé domácích mazlíčků, účastníci se tohoto průzkumu, vykazovali o 36 % nižší pravděpodobnost pocitů osamělosti oproti starším lidem bez zvířat, vlastníci zvířat se také cítili šťastněji. Zjištění tedy naznačují, že vlastnictví domácích zvířat může starším osamoceným jedincům přinést výhody pro pohodu, včetně pocitu osamělosti a souvisejících následků. Pozitivní výsledky pro sociálně izolované starší dospělé, kteří často pocítují osamělost a upadají do depresí, prezentovala i studie Branson et al. (2017), během které se ukázala vysoká míra připoutanosti u starších osob ke své kočce či psovi. Domácí mazlíčci starším majitelům pomáhají ke snížení úrovně osamělosti, ale v této studii se ukázaly i kladné vlivy na snížení úrovně deprese. Nižší míru deprese vykazovali majitelé koček oproti majitelům psů. Ke zlepšení kvality života u starších lidí mohou domácí zvířata přispívat i po sociální a fyzické stránce, což sledovala studie Taniguchi et al. (2018). K udržení lepší motorické zdatnosti a chůze přispívalo především vlastnictví psa, ovšem k lepší fyzické zdatnosti může přispívat například i péče o kočku. Během studie se zaměřili i na vztah sociální interakce a důvěry v sousedy ve vztahu k vlastnictví či nevlastnictví zvířete. Interakce a důvěra v sousedy byla významně spojena s vlastnictvím koček či psů, lepší sociální funkce vykazovali i jedinci, kteří zvíře vlastnili dříve. Právě díky sociálním interakcím se sousedy může dojít ke snížení rizika sociální izolace. Starší majitelé domácích zvířat u analýzy psychologických funkcí uváděli vyšší subjektivní štěstí, lepší sebehodnocení zdraví a blahobytu, a naopak nižší skóre deprese. Kladné výsledky ve zlepšení kvality života u starších lidí dle Vrbanac et al. (2013) jsou spojeny i s AAT programy v domovech pro seniory s pečovatelskou službou. Obyvatelé domovů pro seniory žijí často samotářským způsobem života a s ostatními hospitalizovanými nekomunikují. AAT programy u obyvatel vyvolávají radost, úsměv a vyvolávají vzpomínky, o které se případně začínají dělit s ostatními účastníky, což napomáhá ke snížení pocitu osamělosti, a naopak se zvyšuje sociální chování, díky čemuž dochází ke zvyšování každodenní kvality života pacientů.

U klientů s demencí bývá specifickými cíli AAT snížení bolesti, snížení verbálně rušivého chování, posílení komunikace o pocitech, posílení sociálního chování v malých skupinách, zlepšení schopnosti uchopit a uvolnit objekty různých velikostí, zlepšení jemné motoriky, zlepšení dovednosti chůze a pohyblivosti invalidního vozíku, zlepšení koordinace ruka-oko, zlepšení rozsahu pohybu ve všech kloubech a následné zlepšení funkční aktivity, zvýšení zaměření a pozornosti na úkol, zvýšení výdrže v sedě, ve stoje nebo v chůzi, zvýšení síly horních a dolních končetin, pro zlepšení výkonu každodenních činností a snížení příznaků deprese. Terapie pomocí zvířat dále osobám s demencí poskytuje příležitost bližšího fyzického kontaktu s teplým tělem, mohou hladit jemnou pokožku a srst zvířete, vnímat tlukot srdce a dýchání mazlíčka či zvíře objímat. Tyto zkušenosti poskytnuté u AAT mohou být pro klienty v prostředí dlouhodobé péče nebo v nemocnici velmi vzácnými. Zvířata u pacientů probouzí zájem, pocit smyslnosti, rozptýlení a nabízí něco, na co se mohou klienti v dlouhých dnech těšit. U pacientů s demencí je pomocí terapie se zvířaty možná motivace směřující k rozvoji fyzického pohybu prostřednictvím plánovaných úkolů jako je mazlení, chůze, péče o zvíře. Program podporuje vyjadřování emocí a kognitivní stimulaci prostřednictvím vzpomínek a diskuzí. Mnoho sekundárních problémů běžných u lidí s demencí, jako jsou pády, snížená fyzická funkce, apatie, deprese a osamělost, jsou pozitivně ovlivněny intervencemi se zvířaty. AAT je obzvláště důležitá u osob se ztrátou paměti, u kterých vede k soustředění pozornosti a podpoře komunikačních dovedností (Buettner et al. 2011). Cílem u pacientů trpících

Alzheimerovou chorobou (zvláštní typ demence) je reaktivovat minulost člověka prostřednictvím vztahu pacienta s mazlíčkem. Na Alzheimerovu chorobu nejsou žádné léky, proto se alespoň používají různé typy terapie ke zlepšování kvality života jedinců. Mezi symptomy této choroby patří deprese, apatie, podrážděnost, úzkost, neklid a obtížné zapojení do společnosti. Lidé s Alzheimerovou chorobou zažívají obtížné hledání správných slov či zapomínají, co chtěli říct. AAT u nich může být přínosem pro zvýšení komunikace a také snížení izolace a deprese (Cowling 2010). U těchto pacientů je použití koček a psů problematické z důvodu potřeby neustálého dohledu, aby se zabránilo nevhodnému chování pacientů vůči zvířeti, jako je například zatahání za ocas, či jiným způsobem překvapení zvířete, po kterém by mohla přijít nepříjemná reakce kousnutím či škrábnutím pacienta (Edwards & Beck 2002). Nancy E. Richeson (2003) provedla studii s patnácti obyvateli pečovatelského domu, u kterých byla zjištěna demence. Po třech týdnech zjistila, že se výrazně zvýšila sociální interakce obyvatel domu, pokud byla využita při terapii zvířata.

Díky tělesné teplotě kočky 38-39 °C dobře fungují felinoterapeutické jednotky při problémech s přívodem krve, které způsobují pocit chladu v nohou a rukou. Hlazení má také pozitivní účinek na revmatické bolesti či pomáhají zmírňovat bolest. Kočky instinktivně hledají bolestivé oblasti těla, takže poté pacienti pocítovali úlevu od bolesti břicha, nohou spojené se zánětem žil či bolesti hlavy (Goleman et al. 2012). U pacientů s revmatickými nemocemi je nejdůležitější pohyb, během felinoterapie je důležitá hra a kontakt s kočkou (Sawaryn 2013). Zkoumání Stasi et al. (2004) ukázalo pozitivní účinky přítomnosti koček či psů na krevní tlak u seniorů v pečovatelských domovech. Studie byla realizována pro dvě skupiny, přičemž u jedné skupiny felinoterapie probíhala (držení a hlazení kočky) a druhá skupina byla bez felinoterapie. U účastníků, kteří měli součástí studie felinoterapii, došlo k výraznému zlepšení systolického a diastolického krevního tlaku. Zvířata mohou s regulací krevního tlaku pomáhat také pracujícím lidem, kteří jsou často vystavováni vysokému stresu.

3.4 Kontraindikace

Velmi důležitým bodem při využití felinoterapie či jiné formy zooterapie, je především zájem samotného pacienta trávit čas se zvířetem. Pokud pacient o zvíře nemá zájem či je mu jejich blízkost dokonce nepříjemná, nemůže se klient do kontaktu se zvířetem nutit a zároveň terapie jako taková by nebyla dostatečně účinná. Zvířata by neměla navštěvovat pacienty, jež mají nepředvídatelné nebo násilné chování. Zvířatům by mohl takový pacient ublížit a tím je vyprovokovat k násilnému chování. Velkým limitujícím faktorem, na který je potřeba pacienty vyšetřit, jsou alergie na druhy zvířat využívaných při terapii. Pro alergiky na většinu zvířat by mohli být dobrou volbou ptáci a ryby. Zvláštní pozornost je třeba věnovat určitým pacientům, jako například pacientům s nízkou odolností proti infekci, s otevřenými ranami, jemnou pokožkou (starší lidé) nebo vícečetnými intravenózními linkami či jiným lékařským vybavením. Tito pacienti musí být pečlivě vyšetřeni a sledováni, pokud se účastní AAT (Barba 1995).

Využití AAT by nebylo vhodné u jedinců vyděšených ze zúčastněných zvířat, ledaže by se k překonání strachu pacienta používal systematický program směřující k pomoci odstranit tyto obavy (VanFleet & Faa-Thompson 2010).

Ohrožením během programů AAT může být potencionální riziko přenášení patogenů mezi zvířaty a pacienty (Bernstein 2007). Pro snížení těchto rizik je důležité zařízení

bezpečnosti a ochrany zdraví v zařízeních, nejpřísnější požadavky na ochranu zdraví v souvislosti s AAT mají nemocnice. Ke snížení rizik mohou pomoci například řádné roční zdravotní prohlídky zvířat veterinářem, vyžadování očkování proti vzteklině, fekální testy či zákaz krmení syrovým masem, neboť potencionálně se pacienti vystavují většímu riziku tím, že organizace terapeutickým zvířatům umožňují konzumovat stravu ze syrového masa (Linder et al. 2017).

4 Metodika

4.1 Způsob zpracování

Šetření bylo realizováno elektronicky pomocí dotazníku vytvořeného v Google formuláři s odkazem na webovou stránku:

<https://docs.google.com/forms/d/1Ei4Sfewz1dYTNfCs9fHUFN8xwff4fJOa09hW1x2rUsg/edit>. Dotazník byl vyplňován veřejností, přičemž byla využita možnost rozeslání mailů několika osobám, kteří dále šířili informaci o odkazu a prosbě od vyplnění dotazníku.

Dotazníkové šetření bylo sestaveno na základě formulovaného cíle, jež měl za cíl zjistit povědomí a názor veřejnosti na zooterapie, a především využití koček při léčebném procesu u klientů a pacientů.

Dotazník byl sestaven z 16 otázek, z nichž první část se skládala ze 3 otázek demografických. Jednalo se o zjištění věku, pohlaví a vzdělání. Zbývající otázky se týkaly zooterapie a povědomí o ní, dále pak přímo felinoterapie a povědomí felinoterapii a jejím využití. Jedna z otázek byla směřována na zjištění chovu zvířat u respondentů.

V dotazníkovém šetření byla použita 1 otázka otevřeného, 3 otázky polootevřeného a 12 uzavřeného typu.

K vyhodnocení výsledků byla použita elementární statistika, a to vyhodnocení sestávající z hodnocení absolutní četnosti (suma – počet respondentů) a relativní četnosti (%) odpovědí respondentů.

4.2 Dotazník

Otázka č. 1. Pohlaví

- a) Muž
- b) Žena

Otázka č. 2. Věk

- a) Pod 18 let
- b) 19 až 30
- c) 31 až 50
- d) 51 až 60
- e) Nad 61 let
- f) Jiná...

Otázka č. 3. Vzdělání

- a) VŠ/univerzita
- b) SŠ s maturitou

- c) SŠ bez maturity
- d) VOŠ - vyšší odborné
- e) SOU - vyučení a střední odborné učiliště
- f) ZS - základní

Otázka č. 4. Znáte pojem zoorehabilitace či zooterapie?

- a) Ano
- b) Ne

Otázka č. 5. Máte osobní či zprostředkovanou zkušenost se zooterapií? (Zooterapie je léčebná složka ucelené rehabilitace, využívající pozitivního vlivu kontaktu zvířete a člověka).

- a) Ano, osobní
- b) Ano, zprostředkovanou
- c) Ne

Otázka č. 6. Vyberte druhy zooterapií, o kterých máte povědomí?

- a) Canisterapie
- b) Felinoterapie
- c) Hipoterapie
- d) Farmingterapie
- e) Caviaterapie
- f) Ratusterapie
- g) Lamaterapie
- h) Ornitoterapie
- i) Delfinoterapie
- j) Jiná...

Otázka č. 7 Felinoterapie je využití kočky při terapii?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

Otázka č. 8 Kdo podle Vás bývá především klientem FELINOTerapie (terapie s kočkou).

- a) Děti/mládež
- b) Dospělí v produktivním věku
- c) Senioři
- d) Osamělí lidé
- e) Nemocní (v průběhu akutní/chronické choroby)
- f) Handicapovaní (fyzický, psychický nebo kombinovaný handicap)

Otázka č. 9 U kterého typu handicapů je podle Vás FELINOTerapie využívána nejčastěji?

- a) Fyzický
- b) Psychický
- c) Kombinovaný

Otázka č. 10 FORMA využití kočky při terapii

- a) Návštěvní služba
- b) Trvalý chov v zařízení
- c) Obě formy

Otázka č. 11 Máte osobní či zprostředkovanou zkušenost s FELINoterapií?

- a) Ano, osobní
- b) Ano, zprostředkovanou
- c) Ne

Otázka č. 12 Využil(a) byste možnost FELINoterapie u sebe/blízkých?

- a) Ano
- b) Ne

Otázka č. 13 Pokud by kočka byla VHODNÁ. Proč?

- a) Oblíbený druh
- b) Vhodné vlastnosti
- c) Jiná...

Otázka č. 14 Pokud by kočka byla NEVHODNÁ, proč?

- a) Fobie
- b) Alergie
- c) Strach
- d) Nemoci
- e) Jiná...

Otázka č. 15 Je FELINoterapie do budoucna perspektivní obor?

- a) Ano
- b) Ne

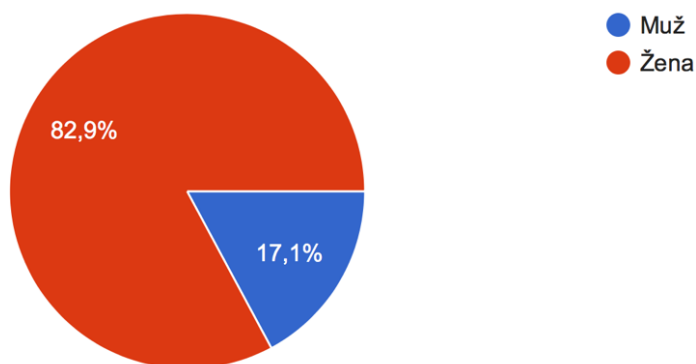
Otázka č. 16 Vlastníte nějaké zvíře? Jaké? Případně kolik?

Stručná odpověď...

5 Výsledky

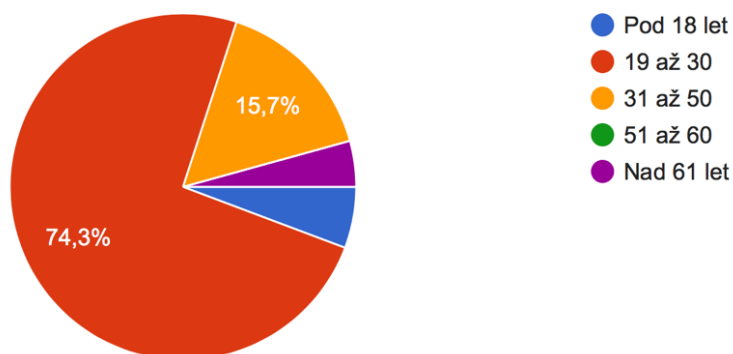
5.1 Hodnocený soubor

Otázky 1 až 3 se týkaly zjištění informací o respondentech, a to pohlaví, věk a vzdělání. Dotazník (otázka č. 1) vyplnilo celkem 70 respondentů z převážné většiny žen, kterých odpovědělo 58, mužů se účastnilo 12, což v relativní četnosti je uvedeno v Grafu č. 1.

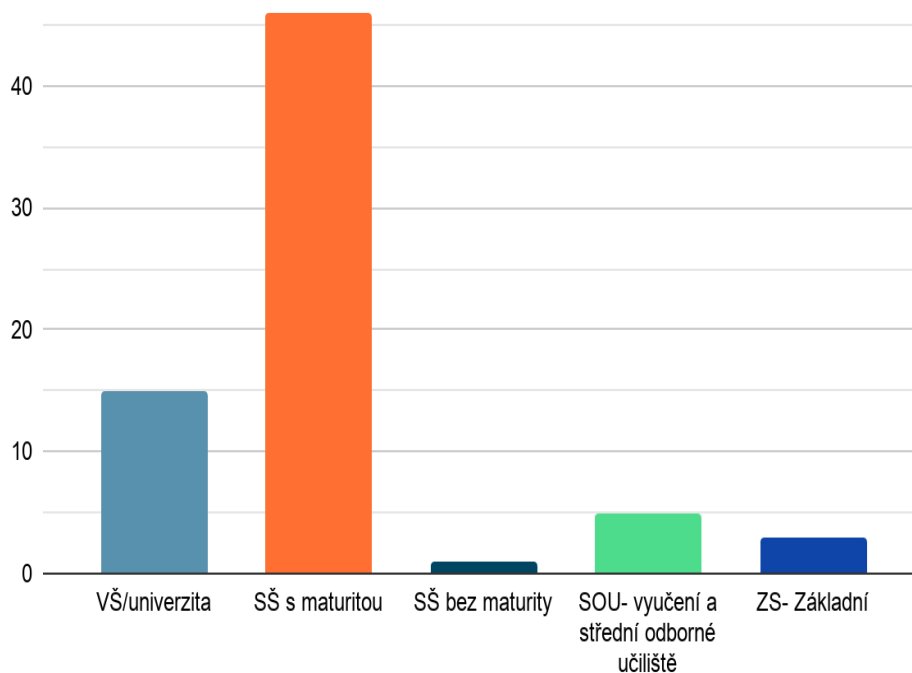
Graf č. 1 Pohlaví

Vyhodnocení otázky č. 2 týkající se věku respondentů ukázalo, že nejvyšší zastoupení odpovídajících respondentů bylo ve věku 19-30 let (52 jedinců), dále osoby starší 31 let až 50 let (11 jedinců), 4 respondentům bylo pod 18 let a 3 respondentům bylo nad 61 let. Relativní četnost je prezentována v Grafu č 2.

Graf č. 2 Věkové zastoupení

Z hlediska zjištění vzdělání respondentů (otázka č. 3) bylo nejvíce zastoupené dosažené vzdělání střední odborné s maturitou 65,7 %, dále mělo 21,4 % vysokoškolské/univerzitní vzdělání, 7,1 % respondentů uvedlo vyučení a střední odborné učiliště, základní vzdělání 4,3 % a jeden respondent (1,4 %) úplné střední vzdělání bez maturity. Absolutní četnost vzdělání respondentů je prezentována v Grafu č. 3.

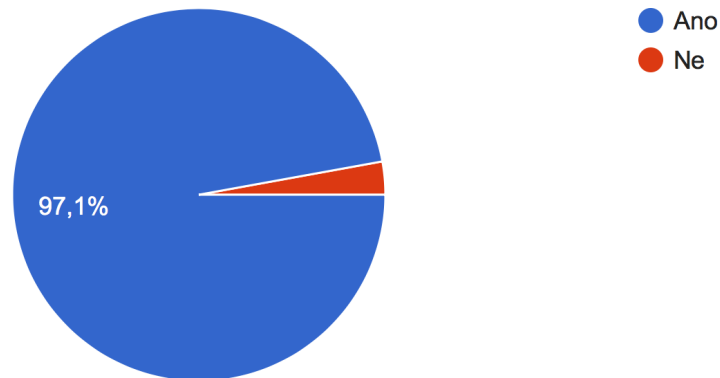

Graf č. 3 Vzdělání respondentů

5.2 Výsledky dotazníkového šetření

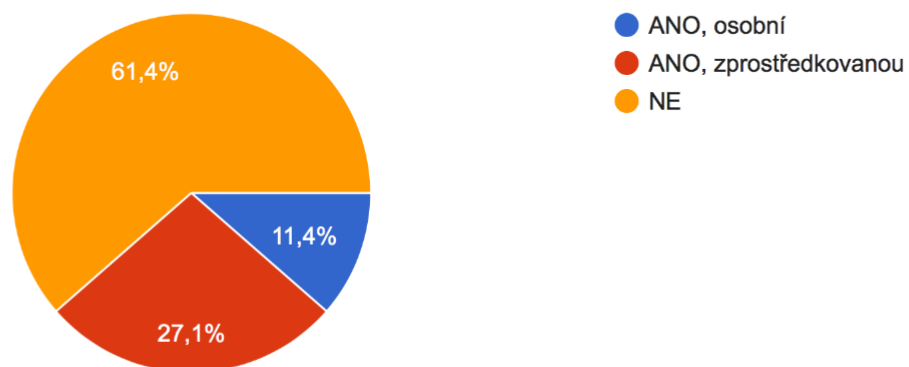
Otázka č. 4 - Znáte pojem zoorehabilitace či zooterapie?

Pojem zoorehabilitace/zooterapie nebyl znám jen 2 respondentům. 97,1 % respondentů tento pojem znalo, což je znázorněno v Grafu č. 4.

Graf č. 4 Znalost pojmu zoorehabilitace

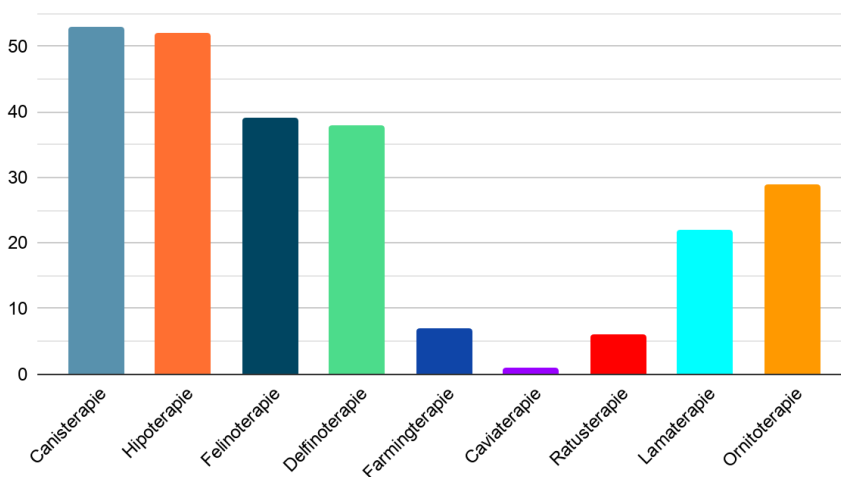
Otázka č. 5 - Máte osobní či zprostředkovanou zkušenost se zooterapií? (Zooterapie je léčebná složka ucelené rehabilitace, využívající pozitivního vlivu kontaktu zvířete a člověka). Celkem 27 respondentů uvedlo, že zkušenost se zooterapií již mělo, buď osobní 8 či zprostředkovanou 19. 43 dotazovaných nemělo osobní ani zprostředkovanou zkušenost se zooterapií. Graf č. 5 znázorňuje procentuální vyhodnocení zkušenosti se zooterapií.

Graf č. 5 Zkušenost se zooterapií

Otázka č. 6. Vyberte druhy zooterapií, o kterých máte povědomí?

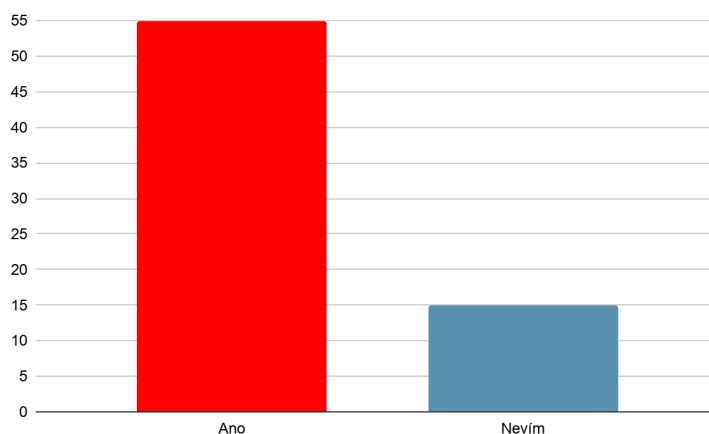
Tato otázka byla polouzavřeného charakteru a respondenti mohli vybrat z nabízených položek, popř. přidat další druhy terapií se zvířaty o nichž měli povědomí. Nejvíce respondentů uvedlo, že měli povědomí o canisterapii, hipoterapii a felinoterapii. Ze 70 respondentů znalo 75,7 % canisterapii, 74,3 % hipoterapii a 55,7 % felinoterapii. 10 % mělo povědomí o využití drobných hlodavců a morčat. Odpovídající respondenti znali také další druhy zooterapií, 54,3 % uvedlo delfinoterapii, 41,4 % ornitoterapii, 31,4 % lamaterapii, 10 % farmingterapii. Graf č. 6 znázorňuje povědomí o druzích zooterapie vyjádřeno v absolutních hodnotách (sumou).

Graf č. 6 Povědomí veřejnosti o druzích zooterapie

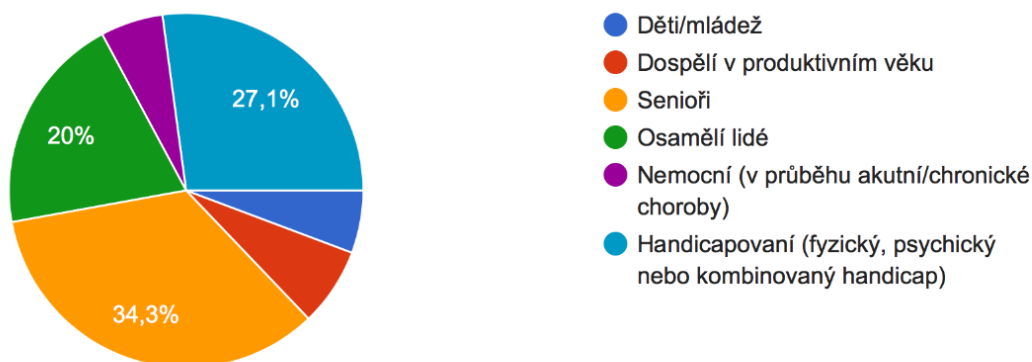
Otázka č. 7 Felinoterapie je využití kočky při terapii?

78,6 % dotazovaných znalo pojem felinoterapie, 21,4 % dotazovaných odpovědělo na otázku neví, ne nevybral žádný z respondentů. Absolutní četnost povědomí o felinoterapii je prezentována v Grafu č. 7.

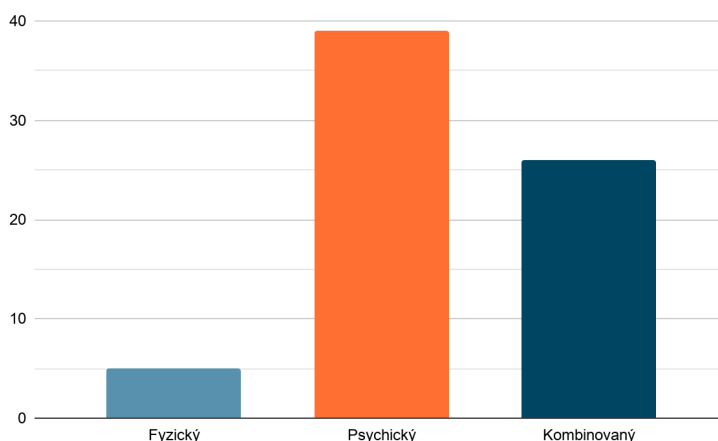
Graf č. 7 Povědomí o felinoterapii

Otázka č. 8 Kdo podle Vás bývá především klientem FELINoterapie (terapie s kočkou).
 Z poskytnutých možností nejčastějšími skupinami klientů felinoterapie byli označeni dle odpovědí široké veřejnosti senioři, handicapovaní a osamělí lidé. Přičemž 24 respondentů odpovědělo, že klienty felinoterapie bývají především senioři, 19 jedinců uvedlo handicapovaní, 14 respondentů označilo osamělé osoby, 5 respondentů vybralo dospělé osoby v produktivním věku, nejméně dotazovaných shodně po 4 respondentech uvedlo děti/mládež a nemocní (v průběhu akutní/chronické choroby). Graf č. 8 znázorňuje procentuální vyhodnocení skupin klientů felinoterapie.

Graf č. 8 Klienti felinoterapie

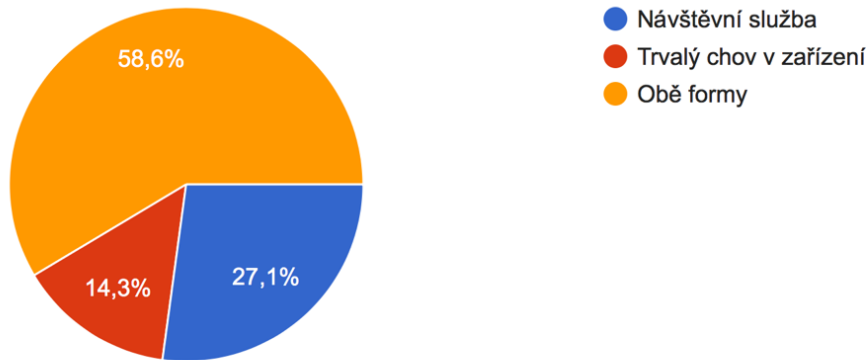
Otázka č. 9 U kterého typu handicapů je podle Vás FELINoterapie využívána nejčastěji?
 Nejvíce respondentů 55,7 % vybralo jako nejčastější typ handicapu, u kterého byla využívána felinoterapie, handicap psychický, dále 37,1 % kombinovaný handicap a 7,1 % fyzický handicap. Graf č. 9 prezentuje absolutní četnosti odpovědí týkajících se nejčastějšího využití felinoterapie u handicapu.

Graf č. 9 Nejčastější využití felinoterapie u handicapu

Otázka č. 10 FORMA využití kočky při terapii.

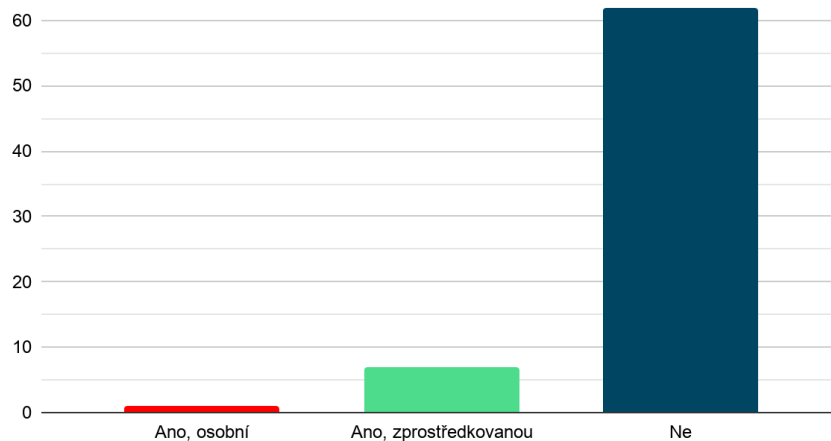
Dle 19 respondentů jsou kočky při terapii využívány formou návštěvní služby, 10 jedinců odpovědělo trvalý chov v zařízení, nejvíce dotazovaných, a to 41 vybralo jako svoji odpověď obě formy (návštěvní služba a trvalý chov v zařízení). Graf č. 10 znázorňuje procentuální vyhodnocení forem využití kočky při terapii.

Graf č. 10 Forma využití kočky při terapii

Otázka č. 11 Máte osobní či zprostředkovanou zkušenost s FELINoterapií?

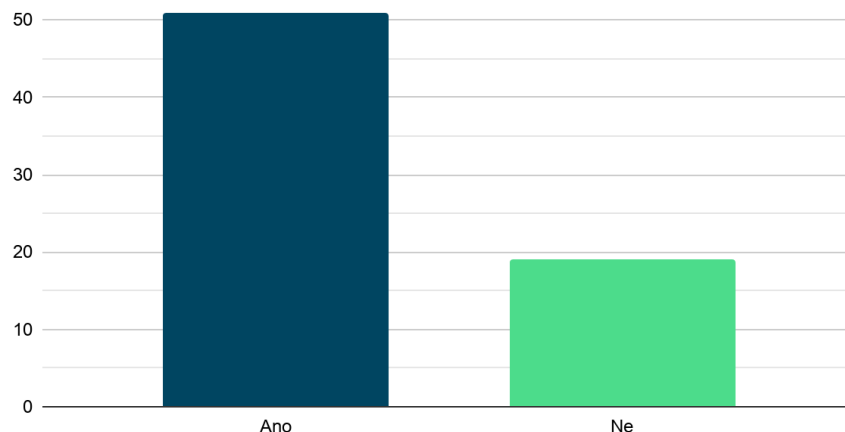
Osobní či zprostředkovanou zkušenost s felinoterapií nemělo 88,6 % respondentů. Celkem 11,4 % respondentů uvedlo, že zkušenost se zooterapií již mělo, buď osobní 1,4 % či zprostředkovanou 10 %. Graf č. 11 prezentuje zkušenost s felinoterapií.

Graf č. 11 Zkušenost s felinoterapií

Otázka č. 12 Využil(a) byste možnost FELINOTerapie u sebe/blízkých?

Na dotaz, zda by respondenti využili možnost felinoterapii, pokud by to bylo možné nebo nutné odpovědělo 72,9 % dotazovaných kladně a využilo by možnost felinoterapie u sebe či blízkých, zbytek respondentů by tuto možnost nevyužil. Absolutní četnost je uvedena v Grafu č. 12.

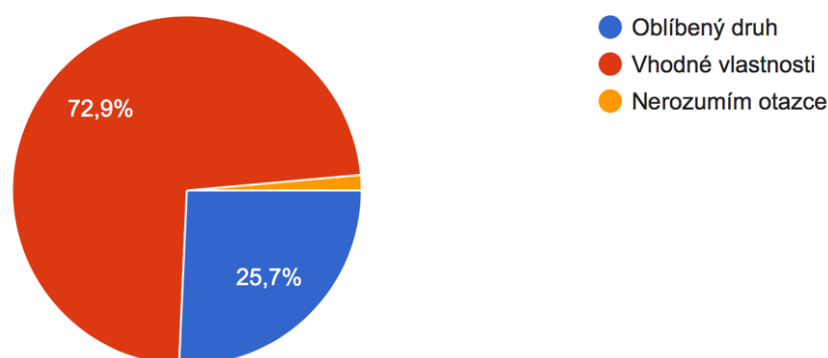

Graf č. 12 Ne/využití možnosti felinoterapie

Další 2 otázky (13, 14) směřovaly ke zjištění názoru respondentů, proč je (by byla) felinoterapie a využití kočky vhodná nebo naopak nevhodná.

Otázka č. 13 Pokud by kočka byla VHODNÁ. Proč?

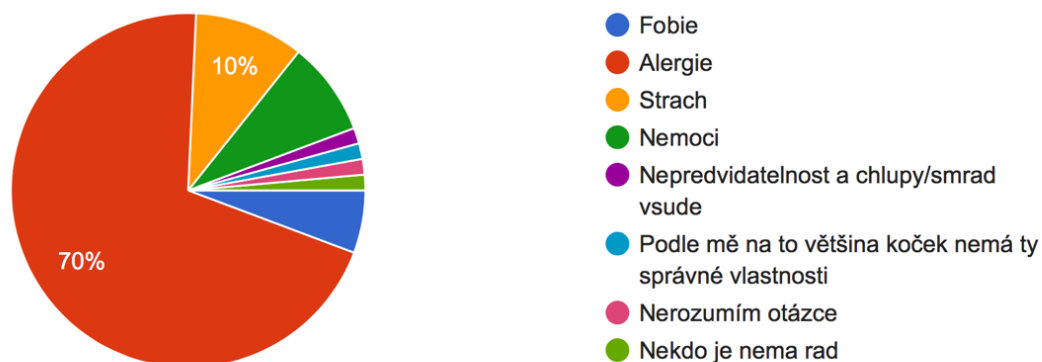
Nejvíce, a to 51 respondentů odpovědělo, že by kočka byla vhodná k terapii díky vhodným vlastnostem, dalších 18 respondentů zaškrtnulo možnost, že je kočka oblíbeným druhem. 1 respondent odpověděl, že neporozuměl otázce. Relativní činnost je uvedena v Grafu č. 13.

Graf č. 13 Proč by kočka byla vhodná

Otázka č. 14 Pokud by kočka byla NEVHODNÁ, proč?

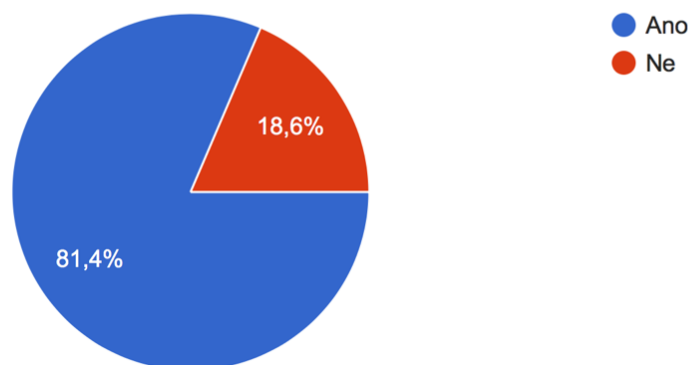
Více možností uvedli respondenti u otázky týkající se „nevhodnosti“ kočky jako koterapeuta. Důvod, proč by kočka mohla být nevhodná k terapii, uvedlo nejvíce respondentů v počtu 49 alergie na kočku, 7 respondentů vybralo možnost strach z kočky a jejích projevů, 6 respondentů označilo nemoci a strach z nemoci od kočky, 4 fobie (panický strach z kočky), a po 1 respondentovi se jednalo o špatné vlastnosti kočky, neobliba koček, dále pak nepředvídatelnost, popř. a chlupy/zápach kočky. Graf č. 14 znázorňuje procentuální vyhodnocení důvodů, proč by kočka mohla být nevhodná.

Graf č. 14 Proč by kočka byla nevhodná

Otázka č. 15 Je FELINOterapie do budoucna perspektivní obor?

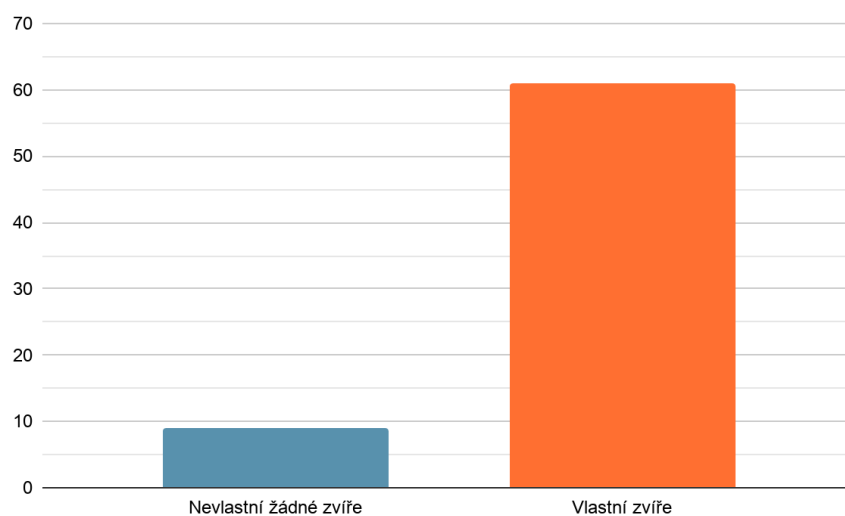
Pro nadpoloviční většinu (57) respondentů je využití koček v zooterapii do budoucna perspektivní obor. Procentuální výsledky názoru na perspektivitu felinoterapie znázorňuje Graf č. 15.

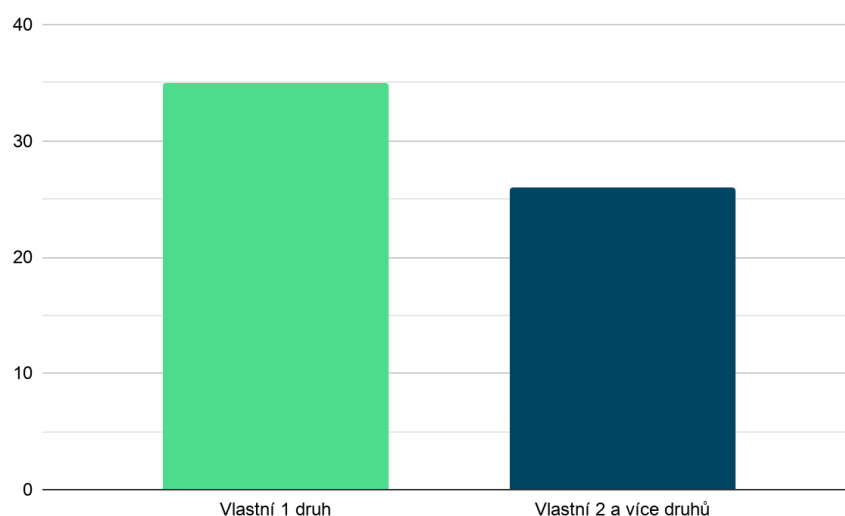
Graf č. 15 Perspektivita felinoterapie do budoucna

Otázka č. 16 Vlastníte nějaké zvíře? Jaké?

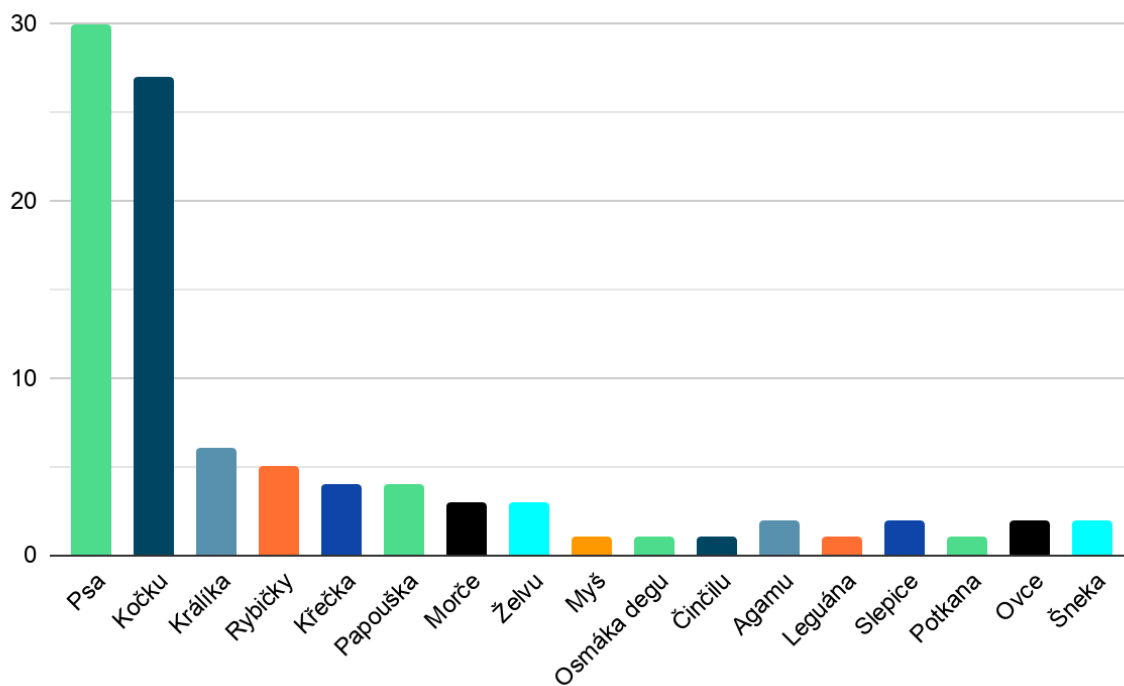
Otázka byla směřována na chov dalších druhů zvířat v domácnostech respondentů. 9 respondentů nevladnilo žádné zvíře, ovšem 61 respondentů (což je 87,14 %) vlastnilo zvíře (jedno či více). Z počtu 61 lidí vlastnících zvíře 26 (42,62 %) respondentů chovalo 2 a více druhů a 35 respondentů (57,38) vlastnilo pouze 1 druh. Nejvíce chovaným druhem byla kočka a pes. Dále respondenti nejčastěji uvedli králíka, ryby, křečka, papouška a morče. Méně častými zvířaty chovanými v domácnostech v počtu jedné až dvou odpovědí byli želva, myš, osmák degu, činčila, agama, leguán, slepice, potkan, ovce a šnek. Graf č. 16 uvádí množství dotazovaných vlastnících zvíře, Graf č. 17 počet chovaných druhů a Graf č. 18 znázorňuje druhy chovaných zvířat.

Graf č. 16 Vlastnictví zvířat

Graf č. 17 Počet chovaných druhů

Graf č. 18 Druhy chovaných zvířat

6 Diskuze

Součástí literární rešerše bylo stručné popsání možností zooterapie s nejčastěji využívanými druhy zvířat a zejména podrobnější zaměření na felinoterapii. Popsány byly možnosti felinoterapie u všech věkových kategorií, formy pomoci nichž lze využít interakce s kočkou, jejich vliv na psychické i fyzické zlepšení stavu klientů a pacientů. V práci se popisoval efekt na pacienty, kteří potřebují určitou formu péče, například v nemocničním prostředí, domovech dlouhodobé péče, ale zároveň jako forma terapie v životě zdravých lidí, pozitivní vliv kočky v domácnostech na kvalitu života. Zároveň v práci byla zdůrazněna důležitá ochranná preventivní opatření, možné kontraindikace a na co je třeba se zaměřit při výběru vhodného kočičího koterapeuta.

Součástí práce dále bylo dotazníkové šetření rozeslané elektronickou cestou veřejnosti pomocí dotazníku vytvořeného v Google formuláři. Cílem dotazníku bylo zjištění povědomí a názoru veřejnosti na zooterapii obecně a následně především povědomí a názoru na využití koček jako koterapeutů v léčebném procesu klientů a pacientů. Dotazník vyplnilo 70 respondentů převážně ženského pohlaví (více než 80 %) ze široké veřejnosti s nejvyšším věkovým zastoupením 19 až 30 let (74,3 %).

Zkušenost s felinoterapií z výsledků v bakalářské práci mělo z veřejnosti 11,4 % respondentů buď osobní či zprostředkovanou. Široká veřejnost z tohoto dotazníku neměla tak vysokou možnost setkání se s využitím kočky jako koterapeuta oproti zaměstnancům z domova pro seniory, kteří vyplňovali na toto téma dotazník (Gardiánová et al. 2019). Výsledky dotazníku, jehož se účastnili zaměstnanci domovů pro seniory, ukázaly, že 34,4 % respondentů se účastnilo felinoterapie. Ovšem i přes nízké procento přímé zkušenosti s felinoterapií u veřejnosti, by v případě potřeby možnosti terapie s kočkou využila většina respondentů (72,9 %). Tento výsledek se přibližoval názoru respondentů dotazníku (Gardiánová et al. 2019), na jehož otázky odpovídali zaměstnanci domova pro seniory, z nichž by 82,2 % využilo možnosti felinoterapie. Zbývající respondenti by preferovali jiné zvíře či mají alergii nebo fobii ze zvířat, což jsou jedny z důvodů, jež byly označeny i v dotazníku této práce, v němž veřejnost jakožto hlavní možný důvod nevhodnosti felinoterapie vybrala alergie, dále nejčastěji uváděli strach, nemoci a fobie.

Součástí dotazníku byla otázka týkající se možných důvodů vhodnosti koček pro terapii, přičemž nejčastější odpovědi byly vhodné vlastnosti koček (51 respondentů), což je ve shodě s Bednarczyk (2017), který popisuje vyšší účinnost felinoterapie oproti canisterapii u dětí s poruchami autistického spektra, a to zejména díky vhodnějším vlastnostem koček jako je menší hlučnost či neutrální zápach. Shodný názor sdílel i Bernstein (2007), který uvedl, že jsou kočky pro terapii oblíbené díky své klidné povaze, jsou často ochotné se mazlit a chovat, na což mají i vhodnou velikost a měkkou srst příjemnou na dotek.

V otázce týkající se formy využití felinoterapie vybralo 58,6 % respondentů obě formy (trvalý chov v zařízení i návštěvní služba), 27,1 % vybralo návštěvní službu a 14,3 % trvalý chov v zařízení. S felinoterapií je možné se setkat formou návštěvní služby i trvalého chovu v zařízení, což je ve shodě s dalšími autory (Budzińska-Wrzesień et al. 2012; Buettner et al. 2011; Berget & Greperud 2011), kteří se zabývali možnostmi využití felinoterapie se zaměřením především na seniory. Buettner et al. (2011) uvedli, že se do vědomí lidí stále více dostává pozitivní vliv zvířat v nemocničních zařízeních či domovech s pečovatelskou službou,

což vede k propagaci myšlenky, že by v těchto zařízeních měla být rezidentní zvířata. Zároveň stále více zařízení umožňuje rodinným mazlíčkům navštívit pacienta či umožňují zaměstnancům zařízení přivést si vlastní domácí mazlíčky. Tyto informace jsou velice pozitivní pro vývoj felinoterapie, neboť v množství zařízení nebyla či není možná přítomnost zvířat, a to především z důvodů strachu z nemocí. I přes tyto možné problémy ovšem čím dál více zařízení a jedinců začíná přijímat zvířata jako možnou velice pozitivní součást léčebného procesu, která se začíná zařazovat do zařízení od školek, domovů důchodců až po nemocnice.

Respondenti dotazníku byli dotazováni na typ handicapu, u kterého je dle jejich názoru, felinoterapie využívána nejčastěji. Dle více než poloviny dotazovaných je terapie s kočkou nejčastěji využívána u handicapu psychického (55,7 %), dále 37,1 % vybralo kombinovaný handicap a nejméně respondentů fyzický (7,1 %). Tyto výsledky naznačují, že veřejnost věří v pozitivní efekt felinoterapie na především psychické zdraví člověka. Felinoterapie, ale také přispívá i k fyzickému zdraví lidí (Dimitrijević 2009; Fine 2010; Bednarczyk 2017; Buettner et al. 2011; Tomaszewska et al. 2017). Felinoterapie například snižuje riziko kardiovaskulárních onemocnění, astmatu, urychluje zotavení pacientů (Dimitrijević 2009), může také docházet ke zlepšování hrubé a jemné motorické činnosti pomocí hraní s hračkou, česáním kočky, hlazením či krmením (Fine 2010), zlepšuje deformované končetiny dětí s dětskou mozkovou obrnou, u nichž dochází ke zmírňování bolesti (Bednarczyk 2017).

Dále se dotazník zajímal o názor veřejnosti na nejčastější skupiny klientů využívajících felinoterapii. Výsledky ukázaly, že dle veřejnosti se v nejvyšší míře využívá felinoterapie u seniorů, handicapovaných (psychický, fyzický nebo kombinovaný) a osamělých klientů. Velmi málo respondentů uvedlo využití u dětí, dospělých a nemocných (v průběhu akutní/chronické choroby), oproti zjištěním jiných autorů (Kadlecová 2009; Bouchard et al. 2004; VanFleet & Faa-Thompson 2010; Hart et al. 2018), kdy jsou kočky vhodnými terapeuty.

Dotazovaní většinou vlastnili nejméně jedno domácí zvíře. 37,1 % vlastnilo kočku a 41,4 % vlastnilo psa. Výsledky naznačily, že veřejnost v České republice vlastní více domácích mazlíčků, než je průměr v evropských domácnostech. Pet Food Industry Trends (2019) ve své zprávě o evropském průmyslu krmiv pro zvířata odhadují, že nejméně 25 % domácností vlastní jednu kočku a nejméně 24 % vlastní jednoho psa. Takto vysoké procento majitelů koček či psů může být důvodem, proč tolik dotazovaných věří ve využití koček k terapii, a pokud by bylo potřeba, využili by tento způsob léčby i u sebe. Majitelé zvířat mohou pocítovat jejich kladný vliv na kvalitu života a tudíž věřit, že jim mohou pomoci i v horších životních situacích.

7 Závěr

V práci byla prezentována řada studií popisujících využití zvířat pro terapie a zejména využití koček ke zlepšení kvality života, zdravotního a psychického stavu klientů nebo pacientů. Součástí práce byl dotazník vytvořený zejména ke zjištění povědomí a názoru veřejnosti na felinoterapii a celkově povědomí o využití zvířat k rehabilitaci.

Z výsledků dotazníku se ukázalo, že dotazovaní se jen z malé části setkali s felinoterapií osobně, i přesto většina jedinců vidí perspektivitu ve felinoterapii do budoucna, či by v případě potřeby této formy terapie sami využili. Důvěra lidí v tento způsob terapie byla vysoká, i přes malé množství dotazovaných, kteří se s ní na vlastní oči setkali, což může být pro rozvoj felinoterapie velice pozitivní informace.

Výhodou pro rozvoj felinoterapie v České republice byla a může být i vysoká početnost majitelů domácích zvířat i koček, neboť majitelé mohou po kontaktu se zvířetem a jejich příjemným „kožiškem“ prahnout ještě více právě v nepříjemných životních a zdravotních situacích.

Kočka může být ale nevhodná zejména kvůli alergiím, strachu z koček a nemocím, ovšem i přesto se početná část dotazovaných domnívala, že kočky mohou být pro zooterapii dobrou volbou díky jejich vhodným vlastnostem. Pro určitou část populace ale také kočky mohou být nevhodné z těchto či jiných důvodů, ovšem ve výsledcích dotazníku je vidět, že většina respondentů z veřejnosti by terapie využila, ačkoliv byli uvědoměni o určitých kontraindikacích, které mohou při terapiích nastat.

Výsledky dotazníku dále ukázaly, že veřejnost velmi důvěřuje ve využití koček jako koterapeutů při kontaktu se seniory a ve zlepšení psychického stavu pacientů a klientů. Tato důvěra už nebyla tak značná při hodnocení felinoterapie na zlepšení fyzického stavu pacientů či při pomoci dospělým, mladistvým a dětským pacientům. Přitom i u těchto skupin klientů se dá v mnoha případech vhodně využít kontaktu s kočkou vedoucího ke zlepšení zdravotního stavu.

Pro rozvoj felinoterapie by tedy bylo vhodné dostat více do povědomí veřejnosti informace o nejenom pozitivním vlivu koček u těchto kategorií klientů. Případně by bylo dobré ukázat konkrétní příklady, které by mohly pomoci k rozšíření nejen informovanosti, ale i přiblížení konkrétních situací, ve kterých může být felinoterapie nápomocná.

Součástí bakalářské práce byly také dva výstupy, z nich byl jeden prezentován na konferenci formou příspěvku a posteru viz str. III-VI - 10.2 Příspěvek do Konference Ochrana zvířat a welfare a 10.3 Poster k příspěvku do konference Ochrana zvířat a welfare. Dále byl ještě prezentován druhý příspěvek ve vědeckém časopise, jež je níže uveden jako příloha 10.1 Článek v Rehabilitácia, který může napomoci k rozšíření do povědomí veřejnosti nové možnosti využití zvířat a účincích zooterapií a to především rozšíření informovanosti o felinoterapii.

8 Literatura

- Allen K, Shykoff B, Barbara E, Joseph L, Izzo JL. 2001. Pet ownership, but not ACE inhibitor therapy, blunts home blood pressure responses to mental stress. *Hypertension* 38: 815-820.
- Anderson KL, Olson MR. 2006. The value of a dog in a classroom of children with severe emotional disorders. *Anthrozoös* 19 (1): 35-49.
- Aura Canis, z.s. (n.d.). Felinoterapie. Available from <https://www.auracanis.cz/index.php/terapie/felinoterapie>
- Aura Canis, z.s. (n.d.). Canisterapie. Available from <https://www.auracanis.cz/index.php/terapie/canisterapie>
- Barba BE. 1995. The positive influence of animals: Animal assisted therapy in acute care. *Clinical Nurse Specialist* 9 (4): 91-95.
- Barker SB, Pandurangi AK, Best AM. 2003. Effects of animal-assisted therapy on patients' anxiety, fear, and depression before ECT. *The Journal of ECT* 19 (1): 38-44.
- Bednarczyk M. 2017. Felinoterapia jako forma wsparcia włączenia społecznego rehabilitacji osób niepełnosprawnych. *Szkice i Rozprawy* 17 (10): 67-75.
- Berget B, Grepperud S. 2011. Animal-Assisted Interventions for psychiatric patients: Beliefs in treatment effects among practitioners. *European Journal of Integrative Medicine* 3: 91-96.
- Bernstein PL. 2007. The Human-Cat Relationship. Pages 46-89 in Rochlitz I, editor. *The Welfare of Cats*. Springer. Dordrecht, The Netherlands.
- Black K. 2012. The relationship between companion animals and loneliness among rural adolescents. *Journal of Pediatric Nursing* 27 (2): 103-112.
- Bouchard F, Landry M, Belles-Isles M, Gagnon J. 2004. A magical dream: a pilot project in animal-assisted therapy in pediatric oncology. *Canadian Oncology Nursing Journal* 14 (1): 14-7.
- Branson SM, Boss L, Cron S, Turner DC. 2017. "Depression, loneliness, and pet attachment in homebound older adult cat and dog owners". *Journal of Mind and Medical Sciences* 4 (1): 38-48. DOI: 10.22543/7674.41.P3848.
- Brelsford VL, Meints K, Gee NR, Pfeffer K. 2017. Animal-Assisted Interventions in the Classroom— A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 14 (7): 669.
- Budzińska-Wrzesień E, Wrzesień R, Jarmuł-Pietraszczyk J, Świtacz A. 2012. Therapeutic role of animals in human life – examples of dog and cat assisted therapy. *Ecological Chemistry and Engineering* 19 (11): 1375-1381.
- Buettner LL, Fitzsimmons S, Barba B. 2011. Animal-Assisted Therapy for Clients with Dementia: Nurses' Role. *Journal of Gerontological Nursing* 37 (5): 10-14.
- Cloutier A, Peetz J. 2016. Relationships' Best Friend: Links between Pet Ownership, Empathy, and Romantic Relationship Outcomes. *Anthrozoös* 29 (3): 395-408.
- Coakley AB, Mahoney EK. 2009. Creating a therapeutic and healing environment with a pet therapy program. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 15 (3): 141-146.
- Cowling A. 2010. The Benefits and Limitations of Pet Therapy for People with Dementia. *Oshkosh Scholar* 12: 82-92.
- Daly B, Morton LL. 2015. An investigation of human-animal interactions and empathy as related to pet preference, ownership, attachment, and attitudes in children. *Anthrozoös* 19 (2): 113-127.

- Dimitrijević I. 2009. Animal-assisted therapy – a new trend in the treatment of children and adults. *Psychiatria Danubina* **21** (2): 236–241.
- Edwards NE, Beck AM. 2002. Animal-Assisted Therapy and Nutrition in Alzheimer’s Disease. *Western Journal of Nursing Research* **6** (24): 697-712. DOI: 10.1177/019394502236642.
- Elings M, Hassink J. 2008. Green Care Farms, A Safe Community Between Illness or Addiction and the Wider Society. *Therapeutic communities* **29** (3): 310-322.
- Fine AH. 2010. *Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*. 3. Elsevier Science & Technology. College of Education and Integrative Studies, California State Polytechnic University. Pomona, California, USA.
- Friedmann E, Thomas SA, Son H. 2011. Pets, Depression and Long-term Survival in Community Living Patients Following Myocardial Infarction. *Anthrozoös* **24** (3): 273-285.
- Gardiánová I, Sehnalová K, Zajmová M. 2019. Význam felinoterapie v rehabilitaci a její vliv na klienty domovů pro seniory z pohledu zaměstnanců. *Rehabilitácia* **56** (4): 335-340.
- Георгиева В, Георгиева Д, Тотев Ц. 2016. Въздействието на зоотерапията и приложението ѝ като елемент от рехабилитацията. Варненски медицински форум **5** (3): 174-179.
- Goleman M, Drozd L, Karpinski M, Czyzowski P. 2012. Felinoterapia jako alternatywna forma terapii z udziałem zwierząt. *Medycyna Weterynaryjna*: **68** (12): 732-735.
- Hart LA, Thigpen AP, Willits NH, Lyons LA, Hertz-Picciotto I, Hart BL. 2018. Affectionate interactions of cats with children having autism spectrum disorder. *Frontiers in veterinary science* **5**:39. DOI: 10.3389/fvets.2018.00039
- Hassink J, Elings M, Zweekhorst M, van den Nieuwenhuizen N, Smit A. 2010. Care farms in the Netherlands: Attractive empowerment-oriented and strengths-based practices in the community. *Health & Place* **16**: 423–430.
- Hawkins RD, Williams JM 2017. Scottish Society for the Prevention of Cruelty to Animals. Childhood Attachment to Pets: Associations between Pet Attachment, Attitudes to Animals, Compassion, and Humane Behaviour. *International Journal of Environmental Research and Public Health* **14** (5): 490. DOI: 10.3390/ijerph14050490
- Hestia. 1999. Zvířata v domovech nejen pro seniory: příručka pro návštěvní programy, držení a chování zvířat. Překlad monografie „Tiere im Altersheim“, IEMT Wien - 1993. Hestia, Praha. Available from www.hest.cz/cdn/public/001005.doc (accessed January 2020).
- Hypšová D. 2007. Felinoterapie. Pages 259-279 in Velemínský M, editor. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Dona, České Budějovice.
- Chandler CK. 2008. Animal assisted therapy with Hurricane Katrina survivors. ACA Annual Conference & Exhibition, Honolulu, HI.
- Charnetski, JC, Riggers S. 2004. Effects of petting a dog on immune system function. *Psychological Reports* **95**: 1087-1091.
- IAHAIO. 2018. IAHAIO White Paper: Definitions for Animal Assisted Intervention and Guidelines for Wellness of Animals Involved in AAI. Available from www.iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2019/01/iahaio_wp_updated-2018-19-final.pdf (accessed February 2020).
- Jalongo MR. 2005. “What are all these Dogs Doing at School?”: Using Therapy Dogs to Promote Children's Reading Practice. *Childhood Education* **81** (3): 152-158.
- Kadlecová E. 2009. Zvyšování kvality života s pomocí felinoterapie: výběr vhodného zvířete pro felinoterapii. Pages 14-19 in *Zooterapie ve zdravotnických zařízeních 2. ročník*, sborník z odborné konference. Dobrovolnické centrum Fakultní nemocnice v Motole.

- Kaley A. 2015. Green Care in Agriculture: Interim Report. A visual ethnographic study exploring the wellbeing effects of care farming for adults with intellectual disabilities. Lancaster University (Accessed 10, December 2016).
- Knight S, Edwards V. 2008. In the company of wolves: the physical, social, and psychological benefits of dog ownership. *Journal of aging and health* **20** (4): 437-455.
- Kogan LR, Granger BP, Fitchett JA, Helmer KA, Young KJ. 1999. The Human-Animal Team Approach for Children with Emotional Disorders: Two Case Studies. *Child & Youth Care Forum* **28**: 105-121.
- Leonardi R, Buchanan-Smith H, McIvor G, Vick SJ. 2017. "You Think You're Helping Them, But They're Helping You Too": Experiences of Scottish Male Young Offenders Participating in a Dog Training Program. *International Journal of Environmental Research and Public Health* **14** (8): 945. DOI: 10.3390/ijerph14080945
- Linder DE, Siebens, HC, Mueller, MK, Gibbs, DM, Freeman LM. 2017. Animal-assisted interventions: A national survey of health and safety policies in hospitals, eldercare facilities, and therapy animal organizations. *American journal of infection control*, **45** (8): 883-887.
- MacNamara M, MacLean E. 2017. Selecting Animals for Education Environments. Pages 182-185 in Gee NR, Fine AH, McCardle P, editors. *How animals help students learn: Research and practice for educators and mental-health professionals*. Routledge, New York.
- McNicholas J, Collis GM. 2001. Children's representations of pets in their social networks. *Child: Care, Health and Development* **27** (3): 279-294.
- Morrison ML. 2007. Health Benefits of Animal-Assisted Interventions. *Complementary Health Practice Review* **12** (1): 51-62.
- Mutoh T, Mutoh T, Tsubone H, Takada M, Doumura M, Ihara M, Shimomura H, Taki Y, Ihara M. 2019. Effect of hippotherapy on gait symmetry in children with cerebral palsy: A pilot study. *Clinical and Experimental Pharmacology and Physiology* **46** (5): 506-509.
- O'Haire ME, McKenzie SJ, Beck AM, Slaughter V. 2013. Social Behaviors increase in Children with Autism in the Presence of Animals Compared to Toys. *PLoS ONE* **8** (2): e57010. DOI: 10.1371/journal.pone.0057010
- Ornacka K, Żuraw K, Miś L. 2013. "Zooterapia jako innowacyjna metoda pracy socjalnej wspierająca jakość życia seniorów." *Zeszyty Pracy Socjalnej*: **18** (3): 175-186.
- Pavlidis M. 2008. *Animal-assisted Interventions for Individuals with Autism*. Jessica Kingsley Publishers, London, Philadelphia.
- Pet Food Industry Trends 2019. Fediaf. Available from <https://fediaf.org/prepared-pet-foods/pet-food-trends.html> (accessed January 2021).
- Pugliese A, Pugliese A. 2017. Pet Therapy in geriatrics: a social and medical relationship. *Atti della Accademia Peloritana dei Pericolanti* **105** (1): 1-16.
- Richeson NE. 2003. Effects of Animal-assisted Therapy on Agitated Behaviors and Social Interactions of Older Adults with Dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease and Other Dementias* **18** (6): 353-58.
- Salonen M, Vapalahti K, Tiira, K, Mäki-Tanila A, Lohi H. 2019. Breed differences of heritable behaviour traits in cats. *Scientific Reports* **9**:7949. DOI: 10.1038/s41598-019-44324-x
- Samfira M, Petroman I. 2011. Therapeutic Value of the Human Being-Animal Relationship. *Scientific Papers: Animal Science and Biotechnologies* **44** (2): 512-515.
- Sams MJ, Fortney EV, Willenbring S. 2006. Occupational therapy incorporating animals for children with autism: A pilot investigation. *American Occupational Therapy Association* **60** (3): 268-274.
- Sawaryn D. 2013. Felinoterapia w usprawnianiu pacjentów onkologicznych. *Medycyna Rodzinna* **4**:123-128.

- Siegel JM, Angulo FJ, Detels R, Wesch J, Mullen A. 1999. AIDS diagnosis and depression in the Multicenter AIDS Cohort Study: The ameliorating impact of pet ownership. *AIDS Care* **11** (2): 157-170.
- Souter MA & Miller MD. 2007. Do Animal-Assisted Activities Effectively Treat Depression? A Meta-Analysis. *Anthrozoös* **20** (2): 167-180.
- Stanley IH, Conwell Y, Bowen C, Van Orden KA. 2014. Pet ownership may attenuate loneliness among older adult primary care patients who live alone. *Aging & Mental Health* **18** (3): 394-399.
- Stanley-Hermanns M & Miller J. 2002. Animal-Assisted Therapy: Domestic animals aren't merely pets. To some, they can be healers. *American Journal of Nursing* **102** (10): 69-76.
- Stasi MF, Amati D, Costa C, Resta D, Senepa G, Scarafioiti C, Aimonino N, Molaschi M. 2004. Pet-therapy: a trial for institutionalized frail elderly patients. *Archives of gerontology and geriatrics. Supplement* **9**: 407-412.
- Taniguchi Y, Seino S, Nishi M, Tomine Y, Tanaka I, Yokoyama Y, Amano H, Kitamura A, Shinkai S. 2018. Physical, social, and psychological characteristics of community-dwelling elderly Japanese dog and cat owners. *PLoS ONE* **13** (11): e0206399. DOI: 10.1371/journal.pone.0206399.
- Tomaszewska K, Bomert I, Wilkiewicz-Wawro E. 2017. Feline-assisted therapy: Integrating contact with cats into treatment plans. *Polish Annals of Medicine* **24** (2): 283-286.
- VanFleet, R, Faa-Thompson T. 2010. The case for using animal assisted play therapy. *British journal of play therapy* **6**: 4-18.
- Vrbanac Z, Zečević I, Ljubić M, Belić M, Stanin D, Brkljača Bottegaro N, Jurkić G, Škrilin B, Bedrica L, Žubčić D. 2013. Animal assisted therapy and perception of loneliness in geriatric nursing home residents. *Collegium antropologicum* **37** (3): 973-976.
- Williamson C. 2008. Dolphin Assisted Therapy: can swimming with dolphins be a suitable treatment? *Developmental Medicine & Child Neurology* **50**: 477-477.

9 Seznam použitých zkratek a symbolů

AAA - Aktivity s využitím

AACR - Krizová intervence za pomoci zvířat

AAE - Vzdělávání s využitím zvířat

AAI - Intervence s využitím zvířat

AAPT - terapie hrou s asistencí zvířat

AAT - Terapie s využitím zvířat

ADHD - Porucha pozornosti s hyperaktivitou

F10-19 - Duševní poruchy a poruchy chování vyvolané účinkem psychoaktivních látek

F20-29 - Schizofrenie, schizofrenní poruchy a poruchy s bludy

F30-39 - Poruchy nálady

F40-49 - Neurotické poruchy, poruchy vyvolané stresem a somatoformní poruchy

F50-59 - Behaviorální syndromy spojené s fyziologickými poruchami a somatickými

faktory

F60-69 - Poruchy osobnosti a poruchy chování u dospělých

F70-79 - mentální retardace

PAS - Poruchy autistického spektra

10 Samostatné přílohy

10.1 Článek v Rehabilitácia

GARDIÁNOVÁ I, SEHNALOVÁ K, ZAJMOVÁ M. 2019. Význam felinoterapie v rehabilitaci a její vliv na klienty domovů pro seniory z pohledu zaměstnanců. Rehabilitácia 56 (4): 335-340. ISSN: 0375-0922.

Rehabilitácia, Vol. 56, No. 4, 2019

Gardiánová I., Sehnalová K., Zajmová M.: Importance of feline therapy in rehabilitation and...

VÝZNAM FELINOTERAPIE V REHABILITACI A JEJÍ VLIV NA KLIENTY DOMOVŮ PRO SENIORY Z PHELEDU ZAMĚSTNANCŮ

Autoři: I. Gardiánová, K. Sehnalová, M. Zajmová
Pracoviště: Demonstracní a experimentální pracoviště FAPZP ČZU v Praze,

Souhrn

Východisko: K rehabilitačním účelům se využívá řada živočišných druhů z řad savců. Mezi ně řadíme i kočky. Liší se dle plemene, velikosti, typem, mají různý temperament. Podobně jako jiné druhy jsou vhodné k zoorchabilitaci, jež je součástí sociální rehabilitace.

Souhrn a Metody: Pro zpracování byla použita metoda obsahové analýzy dokumentů. Zdroje se vylhédávají ve vědeckých databázích Scopus, ScienceDirect, ProQuest, ResearchGate atd. Realizovalo se zhrdnocení dotazníkovým šetřením (výzkajého se zjistí názuu zaměstnanců na využití felinoterapie v domovech pro seniory.

Výsledky: Využití koček k terapeutickým účelům je v rámci rehabilitačního procesu výborným doplňkem pro zlepšení životní pohody a kvality života klientů v domovech pro seniory, v nemocnicích atd. I pouhé pozorování zvířete, péče o něj, pozitivně stimuluje a pomáhá lépe zvládat rehabilitaci a pobyt v instituci. Využívá se návštěvní služba a její formy, ale také chov v pobytovém zařízení. Podle zaměstnanců dotazných dotazníkem má felinoterapie na klienty domovů pro seniory celkové pozitivní vliv.

Závěr: Kočka je vhodná při sociální rehabilitaci nejenom pro děti, dospělé, ale také pro seniory např. v domovech pro seniory, jako další zpestření života. Pomáhá zvládat stres, odločení od svého domova, známých, příbuzných, od svého vlastního zvířete atd. Podle zaměstnanců domovů pro seniory je rehabilitační využití felinoterapie vhodné.

Klíčová slova: felinoterapie, význam, využití, děti, dospělí, seniory, názor zaměstnanců domovů pro seniory

Gardiánová I., Sehnalová K., Zajmová M.: Importance of feline therapy in rehabilitation and its influence on clients in nursing homes from employees' viewpoint

Gardiánová I., Sehnalová K., Zajmová M.: Die Bedeutung der Felinotherapie in der Rehabilitation und ihre Auswirkungen auf die Klienten von Seniorenheimen aus der Sicht der Angestellten

Summary

Basis: Various animal species from mammals' line are used for rehabilitation purposes. Cats are also among them. They vary according to breed, size, type and they have various temperament. Similar to other species, they are suitable for zoorchabilitation, that is part of social rehabilitation.

Zusammenfassung

Die Ausgangspunkte: eine Reihe von Säugetierarten werden zu Rehabilitationszwecken eingesetzt. Dazu gehören auch Katzen. Sie unterscheiden sich je nach Rasse, Größe, Typ, unterschiedlichem Temperament. Wie andere Arten eignen sie sich für die Zoorchabilitation, die ein Teil der sozialen Rehabilitation ist.

to improve life well-being and quality of life of clients in nursing homes, hospitals etc. Merely observing the animal or care of it is positively stimulating and helps to better master rehabilitation and the stay in certain institution. Having service and its forms, as well as breeding in the institution itself are used. According to employees' opinion, the questionnaire, the feline therapy has overall positive effect on clients in nursing homes.

Arbeitnehmermeinung über den Einsatz der Felinotherapie in Seniorenheimen. Die Ergebnisse die Herwendung von Katzen zu therapeutischen Zwecken ist im Rahmen des Rehabilitationsprozesses eine hervorragende Ergänzung zur Verbesserung des Wohlbefindens und der Lebensqualität von Klienten in Pflegeheimen, Krankenhäusern usw. Schon allein die Beobachtung des Tieres, die Pflege um das Tier ist positiv stimulierend und unterstützt die Rehabilitation und den Aufenthalt in der Einrichtung besser zu schaffen.

Key words: feline therapy, purpose, use, children, adults, seniors, opinion of employees of nursing homes.

Das Fazit: die Katze ist bei der sozialen Rehabilitation nicht nur für die Kinder, Erwachsene, sondern auch für Senioren z. B. in Seniorenheimen, als eine weitere Abwechslung des Lebens geeignet. Hilft den Stress, die Trennung von zu Hause, Bekannten, Verwandten, ihrem eigenen Tier usw. zu überbrücken. Nach Ansicht der Angestellten in den Seniorenheimen ist die Rehabilitationsanwendung von Felinotherapie angemessen.

Úvod

Pozitivní vliv zvířat na lidské zdraví a zlepšení životní pohody zná společnost tisíce let. Během staletí se experimentovalo s využitím zvířete v rehabilitačním procesu. V 60 a 70 letech 20. století získalo využití zvířat vědecké uznání a pětice mezi lékařské metody (Chmiel, Kubínska, Derewiecki, 2014). Zvířata mají na člověka kládny vliv (pokud netrpí fobiemi či alergiemi), až jž ovlivňují zdraví fyzické či psychické pohodu (Gardiánová, Bartoňová, 2018). Kontaktní zooterapie má vliv na fyzickou a psychickou stránku, plní vzdělávací i motivační funkci (Chmiel, Kubínska, Derewiecki, 2014). Klasičtí pohybová aktivity zvyšuje riziko chronických chorob (Celko, Gúth, 2016). Fyzický kontakt s kočkou stimuluje k vyukádkování endorfinů, snižuje krevní tlak, aktivuje imunitní systém atd. (Goleman et al., 2012). Kontakt se zvířaty pozitivně ovlivňuje hladinu stresových hormonů, jež ovlivňují krevní tlak, aktivitu srdce a pulz, zvyšují hladinu hormonů „důvěry“ oxytocinu (Gúth, 2015).

Zvířata vyvolávají zájem a stimulují smyslové funkce, pomáhají snížit úzkost a osamělost, zlepšují sebedůvědu, náladu a každodenní fungování člověka. U pacientů se schizofrenií pomáhají snížit úzkost a negativní symptomy. U starších pacientů pozitivně ovlivňují kognitivní funkce, fungování ve skupině, snižují podrážděnost a příznaky afektivních a úzkostných poruch. Kontakt se zvířaty je přínosný pro většinu lidí, výjimkou jsou osoby s alergiemi či fobií (Girzyś-Poledniak et al., 2014).

Souhrn a metody

Zpracování literárního přehledu na využití koček jako rehabilitačního pomocníka u dětí, dospělých, seniorů (v pobytových zařízeních) a při různých indikacích. Pro zpracování článku byla použita metoda obsahové analýzy dokumentů. Zdroje byly vylhédávány ve vědeckých databázích Scopus, ScienceDirect, ProQuest, Plus One atd. Realizovalo se za pomoci klíčových slov „felinotherapy“.

335

336

Rehabilitácia, Vol. 56, No. 4, 2019

Gardiánová I., Sehnalová K., Zajmová M.: Importance of feline therapy in rehabilitation and...

„zotherapy“, „use“, „elderly“, „children“ apod. s využitím Booleanovského operátoru „and“. Personálu několika domovů pro seniory byl zaslán elektronicky pomocí Google formulář dotazník, jehož účelem bylo zmapování a zhrdnocení názuu zaměstnanců na přínos felinoterapie pro klienty. Instituce byly oslovnovány náhodně dle registru sociálních služeb na webové adrese <<http://registr.mpsv.cz>>.

obr. 1

Výsledky

Felinoterapie
Felinoterapie je především kontaktní terapie využívající kočky. Je doporučena klientům, kteří nejsou schopni interagovat s velkými zvířaty či mají strach např. ze psů (Tomaszewska, Bomert, Wilkiewicz-Wawro, 2017). Felinoterapie se využívá ke zlepšení stavu fyzické a mentální postihovaných dětí a seniorů, u nemocných a zdravotně postihovaných dětí (Sawaryn, 2013). Terapie se zvířaty či jinak asistovaná terapie je metoda léčby a vzdělávání zahrnující využití prozkoušeného a připraveného zvířete. V České republice se kočky využívají i jako doprovodný koterapeut ke canisterapii. Řada činností související s nácivkem soběstačnosti, aktivizací klientů i zlepšením pohybové aktivity může být procvícena v rámci péče a dalších aktivit (Machová, Váteková, Svobodová, 2016).

Kočky by měly splňovat určité požadavky, aby mohly být k terapii využívány (Tomaszewska, Bomert, Wilkiewicz-Wawro, 2017). Ideální věk kočky pro využití je alespoň jeden rok (Giermaziak, Fryzowska-Chrobot, 2018). U koček podobně je třeba brát ohled na lidského koterapeuta, podobně jako je tomu u koní (Dvořáková a kol., 2007). Dle Nerandžiće (2006) je důležité, aby si člověk s kočkou vyhovoval zejména povahově, a některá plemena mají přirozené vlastnosti, jež jsou pro terapii žádoucí. Je to např. plemeno Ragdoll, mainská myvala i americká krátkosrstá kočka (Tomaszewska, Bomert, Wilkiewicz-Wawro, 2017), využívají se i kočky siamské a javánské, perské, sibířské a kočky domácí (Hyšková, 2007).

Význam felinoterapie
Kontakt s kočkou může přispívat v rehabilitačním procesu k léčbě mnoha nemocnění, včetně deprese (úzkosti a strachu), ztráty zraku a sluchu, AIDS, kardiovaskulárních onemocnění, cukrovky, progresivní svalové atrofie (svalové dystrofie), sklerózy a osteoporózy. Felinoterapie může být realizována v domovech s pečovatelskou službou, domovech pro seniory, věznicích, hospicích, nemocnicích, mateřských školách a školách (Tomaszewska, Bomert, Wilkiewicz-Wawro, 2017). Využívá se u osob duševními i motorickými postiženými, u dětí trpících autismem, Rett syndromem, Aspergerovým syndromem, ADHD atd., u pacientů s roztroušenou sklerózou, Alzheimerovou chorobou, Parkinsonovou nemocí a revmatickými onemocněními a u onkologických pacientů (Giermaziak, Fryzowska-Chrobot, 2018). Vlastníví kočky má/mělo nižší riziko úmrtí v důsledku infarktu myokardu a kardiovaskulárních onemocnění (včetně mrtvice) (Qureshi et al., 2009).

Felinoterapie u dětí a dospělých
Využití koček může být u dětí účinné jako doplňková terapie a rehabilitace snižující bolest a stres při pobytu v nemocnici (Braun et al., 2009). V zahraničí, ale také u nás, stoupá využití zvířat při jednacích s týranými dětmi, svědky a oběti trpících činnů. Zvířata dítě uklidňuje, dodává pocit souladnosti, lásky, má pozitivní vliv na spolupráci s vyšetřovatelem (Fine, 2015). Výrazný vliv má felinoterapie i na děti

s poruchami autistického spektra. Přestože potíže se společenskými interakcemi jsou charakteristickým rysem autismu, řada dětí s poruchou autistického spektra vykazuje přirozenou náklonnost ke zvířatům (Rand, 2017). Terapie za účasti kočky spočívá v hlazení, mazlení se a hraní a při logopedických cvičeních. U autistických osob, jež mají řadu problémů v sociálních vztazích, přináší felinoterapie dobré výsledky (Giermaziak, Fryzowska-Chrobot, 2018). Felinoterapii lze využívat také u onkologických pacientů (Sawaryn, 2013).

Felinoterapie u seniorů
Změny související s věkem způsobují řadu změn s výraznou ztrátou svalové hmoty, demineralizací kostí, starší ženy jsou slabší (Kaplanová, Pridalová, Zbořilová, 2017). U seniorů je problémem i dehydratace (Klimešová, Wittmannová, Kováčová, 2018). Demografické ukazovatele znázorňují výrazně stárnutí populace s prodloužením délky života. Počet seniorů stoupá, tvoří nejrizikovější skupinu a jejich potřebám je věnována malá pozornost (Suličová et al., 2015). Stárnutí je fenomén, propojený s aspekty sociálními, psychologickými a ekonomickými (Dimunová, Měchová, 2015). Snižuje se úmrtnost, narůstá počet osob s demencí či jinými kognitivními poruchami ovlivňujícími kvalitu života. Demence je ztráta úrovně kognitivních a řídících funkcí ve stavu plné bdělosti. Nejběžnější formou je Alzheimerova choroba. Ke zlepšení kvality života osob s demencí jsou důležité vhodné společenské a aktivizační činnosti - i terapie s využitím zvířat (Pope, Hunt, Ellison, 2016). V nemocnicích pomáhají odopout pozornost od léčby a rozptýlit (Machová, 2015).

U Parkinsonovy choroby a revmatických onemocnění je důležitý pohyb zaměřený na stimulační klientů, pohyb končetin a zahřívání bolestivých míst. U lidí s roztroušenou sklerózou se používají jako hračky myši na provázku a ručně vyráběné papírové kulčky. Cvičení zahrnuje krmení a házení hraček (Giermaziak, Fryzowska-Chrobot, 2018). U seniorů po mozkové

mrtvici, úrazech mozku a mých pomáhá felinoterapie zlepšovat jemnou motoriku (Nerandžić, 2006).

Je-li přítomno zvíře či je v organizaci v tvrdém chovu, zaměstnává klienty, odvrátí od pocitu úzkosti, pomáhá dodržovat léčbu, zvyšuje kvalitu života atd. (Cevizci et al., 2013). Dle Stasi et al. (2004) felinoterapie zmírila deprese u seniorů v pobytovém zařízení a významně snížilo hodnoty krevního tlaku. Zvířata mohou v těchto zařízeních také snižovat pocit osamělosti (Banks, Banks, 2002). Osamělost je individuální a vyplývá ze subjektivního prožívání reality. Stavá se fenoménem negativně determinujícím psychický stav, výzkumy ukazují i propojení dlouhodobé osamělosti se snížením věku dožití (Kotradyová, 2016). Osamělosti seniorů mají vyšší riziko nemoci i dřívějšího úmrtí (Stanley et al., 2014). Po mozkové mrtvici či úrazech mozku a mých pomáhá felinoterapie zlepšovat jemnou motoriku (Nerandžić, 2006), obhajuje pobyt v domovech a pomáhá snížit stres po domově či vlastním životě. Pro některé jsou návštěvy zvířat, co mají (Hyšková, 2007).

Součástí příspěvku je vyhodnocení dotazníku vyplněného 90 zaměstnanci několika domovů pro seniory z ČR, z toho 83 žen a 7 mužů. Nejvíce respondentů mělo 41 – 50 let (34,4 %), 51 – 60 (24,4 %), 31 – 40 (21,1 %), 18 – 30 (16,7 %), nad 61 let (3,3 %). Vysokoškolské vzdělání 53,3 %, úplné střední s maturitou 31,1 %, vyšší odborné (14,4 %), úplné střední bez maturity i respondenti (1,1 %) a základní 0. Nejvíce odpovědí bylo o pracovních sociálních (27,8 %), manažerských (26,7 %), aktivizačních (22,2 %), administrativních či ekonomického úseku (11,1 %) a zdravotních (10 %), estetoterapeut (1,1 %) a technických (1,1 %).

„Zooterapie obecně je pro člověka prospěšná“ 89 zaměstnanců uvedlo kočky pozitivní vliv i k pozitivní vliv pouze na psychiku člověka.

„Pracující (pracoval/a jste) v zařízení, kde se realizuje zooterapie? Jak?>

337

338

nejčastejší canisterapie 91,1 %, felinoterapie 38,9 %, 37,8 % terapie s ostatnými zvieratami (morčatá, pračky, rybičky atď.), 16,7 % hipoterapie, 2,2 %, farmingoterapie, nesetkali sa s ňí 7,8 % respondentů.
 „Pokud využíváte felinoterapii, uveďte prosím, jakou formou.“ Z 35 respondentů uvedlo 51,4 % trvalý chov v zařízení, 37,1 % návštevní službu a 11,4 % obě formy.
 „Přinos felinoterapie (v porovnání s ostatními druhy zooterapie)?“ pro 81,1 % respondentů shodný, 12,2 % vyšší a 3,3 % nižší či žádný.

„Účastnili jste se někdy terapie s kočkou osobně?“, nikdy uvedlo 65,6 % respondentů a 34,4 % ano (20 pasívne a 11 aktívne).

„Felinoterapie (využití kočky), dle Vašeho názoru, má na klienty zařízení?“ v 90 % se potvrdil celkový pozitívny vliv (tedy na fyzické i psychické zdravie a schopnosti klientů). Podľa 7,8 % má pozitívny vliv pouze na psychické zdravie a 2,2 % vliv neutrálny.

„Využili byste terapii s kočkou Vy osobně? ANO 82,2 % ku 17,8 % NE (13 jině zvířete či averze, 2 alergie, 1 zvířecí fobie).

Závěr

Využití koček je nezastupitelným doplněním v léčebném rehabilitačním procesu pacientů různých věkových kategorií, ale také klientů různých pobytových zařízení. Rehabilitace a kontakt s kočkou pomáhá snižovat stres, zlepšuje motoriku, snižuje krevní tlak, snižuje pocit osamělosti atd. Je důležitou složkou péče v pobytových zařízeních – domovech pro seniory a má významný vliv na psychickou i fyzickou sféru.

Konflikt zájmů

Autorky prohlašují, že si nejsou vědomy žádného konfliktu zájmu týkajícího se uvedeného příspěvku.

Poděkování:
 Děkujeme bytostem ředý po-děkovaly všem zaměstnancům domovů pro seniory, kteří vypracovali dotazník přepísl k možnosti zpracování vlivě zveřejnění (úplného) zhotovenosti názevu zaměřenosti domovů na využití felinoterapie v domovech pro seniory.

Obraz 1

Literatura

- CELKO, L., GÚTH, A. 2016. Chádza sa pesom ako prevencia a liečba závažných chorôb. In Rehabilitácia, ISSN 0375-0922, 2016, roč. 53, č. 2, s. 83-92.
- BANKS, M. R., BANKS, W. A. 2002. The Effects of Animal-Assisted Therapy on Loneliness in an Elderly Population in Long-Term Care Facilities. In The Journal of Gerontology, Series A, Biological Sciences and Medical Sciences, ISSN 1079-5006, 2002, roč. 57, č. 7, s. M428-432.
- BRAUN, C., et al. 2009. Animal-assisted therapy as a pain relief intervention for children. In Complementary Therapies in Clinical Practice, ISSN 1744-3881, 2009, č. 15, s. 105-109.
- CEVIZCI, S., et al. 2013. Animal Assisted Therapy and Activities in Alzheimer's Disease. Understanding Alzheimer's Disease, s. 325. In Tech, DOI: 10.5772/54504. Dostupné také z: <http://www.intechopen.com/books/understanding-alzheimer-s-disease/animal-assisted-therapy-and-activities-in-alzheimer-s-disease>. ISBN: 978-953-51-1009-5.
- DIMUNOVÁ, L., MECHŘOVÁ, V. 2015. Prevencia pádov seniov v domácom prostredí / Prevention of falls in seniors in home environment. In Zdravotníctvo a sociálna práca / Health and Social Work, ISSN 13336-9326, roč. 10, Suppl., s. 56-57.
- DVOŘÁKOVÁ, T. a kol. 2007. Pohybový dialog koně a jezdecké – přinos pro praxi. In Rehabilitácia, ISSN 0375-0922, 2007, roč. 44, č. 3, s. 135-141.
- FINE, A. 2015. Handbook on Animal-Assisted Therapy: Foundations and Guidelines for Animal-Assisted Interventions. Fourth Edition. Academic Press, United States of America. ISBN: 978-0-12-801292-5.

- HYPŠOVÁ, D. 2007. Felinoterapie. In: Vělemínský a kol. 2007. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Dona České Budějovice, 2007, s. 259-280. ISBN: 978-80-7322-109-6.
- GARDIÁNOVÁ, I., BARTOŠOVÁ, A. 2018. Využití morčete jako zooterapeutického zvířete – caviaterapie. In Rehabilitácia, ISSN 0375-0922, 2018, roč. 55, č. 1, s. 41-49.
- GIERMAZIAK, W., FRYZOWSKA-CHROBOT, I. 2018. Terapie z udziałem zwierząt w leczeniu i rehabilitacji chorych i niepełnosprawnych. In Medycyna Rodzinna, ISSN 1731-2523, 2018, roč. 21, č. 1, s. 59-64.
- GIRCZYŚ-POLEDNIOK, K., et al. 2014. Zastosowanie terapii z udziałem zwierząt w praktyce psychiatrycznej. In Psychiatria, ISSN 1335-425X, 2014, roč. 11, č. 3, s. 171-176.
- GOLEMAN, M., et al. 2012. Felinoterapia jako alternatywna forma terapii z udziałem zwierząt. In Medycyna Weterynaryjna, ISSN: 0025-8628, 2012, roč. 68, č. 12, s. 732-735.
- GÚTH, A. 2015. Pes a rehabilitácia. In Rehabilitácia, ISSN 0375-0922, 2015, roč. 52, č. 3, s. 130.
- CHMIEL, K., KUBÍNSKA, Z., DEREWIECKI, T. 2014. Terapie z udziałem zwierząt w rehabilitacji różnych form niepełnosprawności. In Problemy Higieny i Epidemiologii, ISSN 1895-4316, 2014, roč. 95, č. 3, s. 591-595.
- KAPLANOVÁ, T., PŘÍDALOVÁ, M., ZBORILOVÁ, V. 2017. An evaluation of frailty factors among elderly and their mutual links in elderly women in the olomouc region. In Acta Gymnica, ISSN 2336-4912, 2017, roč. 47, č. 1, s. 33-40.
- KLIMEŠOVÁ, I., WITTMANNOVÁ, J., KOVÁČOVÁ, L. 2018. Hydration status in Czech elderly adults: Gender and physical activity differences. In Acta Gymnica, ISSN 2336-4912, 2018, roč. 48, č. 4, s. 167-174.
- KOTRÁDVOVÁ, K. 2016. Problém osamělosti a její aktuálné riziká v kontexte súčasnych výskumov (Problem of loneliness and its risks in context of current researches). In Zdravotníctvo a sociálna práca/Health and Social Work, ISSN 13336-9326, 2016, roč. 11, č. 2, s. 50-56.
- MACHOVÁ, K. 2015. Využití psa v rehabilitaci pacientů po cévní mozkové příhodě. In Rehabilitácia, ISSN 0375-0922, 2015, roč. 52, č. 3, s. 167.
- MACHOVÁ, K., VAŘEKOVÁ, J., SVORODOVÁ, I. 2016. Využití AKA/AAAT prostřednictvím psa v rehabilitaci. In Rehabilitácia, ISSN 0375-0922, 2016, roč. 53, č. 3, s. 215-221.

- NERANDŽIĆ, Z. 2006. Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí. 1. vyd. Albatros. Praha. Albatros Plus. ISBN: 80-00-1809-8, 60 s.
- POPE, W., HUNT, C., ELLISON, K. 2016. Animal assisted therapy for elderly residents of a skilled nursing facility. In Journal of Nursing Education and Practice, ISSN 1925-4040, 2016, roč. 6, č. 9, s. 56-62.
- QURESHI, A., et al. 2009. Cat ownership and the Risk of Fatal Cardiovascular Diseases. Results from the Second National Health and Nutrition Examination Study Mortality Follow-up Study. In Journal of Vascular and Interventional Neurology, ISSN 1941-5892, 2009, roč. č. 1, s. 132-135.
- RAND, D. 2017. The Promise of Animal-Assisted Interventions (AAs) for Children with Autism. In The Latham Letter, s. 11 – 18, ISBN N.
- SAWARYN, D. 2013. Felinoterapia w usprawnianiu pacjentów onkologicznych. In Medycyna Rodzinna, ISSN: 1731-2523, 2013, č. 4, s. 123-128.
- STASI, M., et al. 2004. Pet-therapy: a trial for institutionalized frail elderly patients. In Archives of gerontology and geriatrics, ISSN 0167-4943, 2004, č. 9, s. 407-412.
- STANLEY, I. H., et al. 2014. Pet ownership may attenuate loneliness among older adult primary care patients who live alone. In Aging & Mental Health, ISSN 1360-7863, 2014, roč. 18, č. 3, s. 394-399.
- SULICOVÁ, A., et al. 2015. Zisťovanie postojov k starosti a starobe vzhľadom na demografické trendy súčasnosti / Investigation of approach to aging and senescence with regard to demographic trends in presence. In Zdravotníctvo a sociálna práca / Health and Social Work, ISSN 13336-9326, 2015, roč. 10, Suppl., s. 224-226.
- TOMASZEWSKA, K., BOMERT, I., WILKIEWICZ-WAWRO, E. 2017. Feline-assisted therapy: Integrating contact with cats into treatment plans. In Polish Annals of Medicine, ISSN: 2299-7016, 2017, roč. 24, č. 2, s. 283-286.

Korespondenční adresa:
 praveckova@itvs.cuni.cz
 gardianova@af.czu.cz

10.2 Příspěvek do konference Ochrana zvířat a welfare

GARDIÁNOVÁ I, ZAJMOVÁ M. 2019. Povědomí veřejnosti o využití koček v zooterapii dotazníkovým šetřením. Proceeding of the 26th International Conference "Animal Protection and Welfare" 2019, produced by University of Veterinary and Pharmaceutical Sciences Brno, Czech republic, 3. October 2019. pp. 118-123. ISBN: 978-80-7305-822-7.

POVĚDOMÍ VEŘEJNOSTI O VYUŽITÍ KOČEK V ZOOTERAPII DOTAZNÍKOVÝM ŠETŘENÍM PUBLIC AWARENESS OF THE USE OF CATS IN ZOOTHERAPY WITH QUESTIONNAIRE SURVEY

Ivana Gardiánová¹, Monika Zajmová

Demonstrační a experimentální pracoviště FAPPZ ČZU v Praze, ČR

Demonstrational and Experimental Workplace, FAFNR, CULS in Prague, Czech Republic

Summary

The aim was to assess the contribution on the basis of a questionnaire survey of public awareness not only about zootherapy (pet-therapy), and different types of pet-therapy in terms of the type of animal, but above all to determine public opinion on the feline-assisted therapy itself, and also on the usability of the cats in the therapies for children, adults or seniors. According to the public results feline-assisted therapy is future perspective field, that they would use, but much of the respondents do not have experience with feline-assisted therapy either personal or mediated. It was also found that a large part of the respondents knew the concept of zootherapy, a little less heard about the concept of feline-assisted therapy.

Key words: cats, using, zootherapy, awareness, public

Souhrn

Cílem příspěvku bylo zhodnotit na základě dotazníkového šetření povědomí veřejnosti nejen o samotném pojmu zooterapie, a jednotlivých typech zooterapií z hlediska druhu použitého zvířete, ale především zjistit názor veřejnosti na felinoterapii samotnou, a také na využitelnost koček při terapiích u dětí, dospělých či seniorů. Podle veřejnosti je felinoterapie do budoucna perspektivní obor, který by využili u sebe či blízkých, ovšem malá část dotazovaných s ní má zkušenost, ať už osobní či zprostředkovanou. Také bylo zjištěno, že velká část dotazovaných zná pojem zoorehabilitace, o něco méně slyšelo o pojmu felinoterapie.

Klíčová slova: kočky, využití, zooterapie, povědomí, veřejnost

Úvod

Využití zvířat, a tím i koček jako koterapeutů je metodou léčby a rehabilitace, jež se dá využít k pomoci zmírnění mnoha problémů. Zvíře zde působí jako pozitivní prostředek k nápomoci léčby a zlepšení kvality života.

Zoorehabilitace je metoda, jež má fyzické, duševní, vzdělávací a motivační účinky. Zvířata lidem mohou pomáhat nejen od samoty, snížit míru stresu, zlepšit sociální interakce, ale také pomáhat ke zlepšování jemné motorické činnosti (Dimitrijevič, 2009) a dle Allen et al. (2002) dochází u majitelů domácích zvířat ke snížení krevního tlaku a srdeční frekvence (Fine, 2010). Snížení krevního tlaku a srdeční frekvence v přítomnosti domácího zvířete se

prokázalo i u dětí. Děti sedící potuchu vedle psa měly nižší krevní tlak, než děti sedící samostatně. Nižší krevní tlak měly také děti, které byly požádány o čtení nahlas. Dětem se krevní tlak sice zvýšil, ale ne o tolik jako dětem, jež seděly samostatně (Friedmann et al., 1983). I když je zoorehabilitace pro veřejnost z velké části neznámou, zvířata byla používána pro terapeutické účinky již před dvěma tisíciletími (Tomaszewska et al., 2017). Nejčastěji používanými zvířaty v zooterapii jsou psi, díky svým tréninkovým a sociálním dovednostem. Dále jsou pro zooterapie žádoucí hlavně koně a kočky, ale dá se pracovat i se zvířaty jako jsou králci, ptáci, lamy či dělní (Dimitrijevič, 2009). Kontakt se zvířaty pozitivně ovlivňuje hladinu hormonů stresu, a mimo to zvyšuje hladinu hormonu oxytocinu (Güth, 2015).

Felinoterapie je kontaktní terapie využívající koček jako koterapeutů. Přítomnost koček, jejich vrvání, mčká a teplá srst pomáhají k psychologické pohodě i zlepšení fyzického stavu. Od stresu lidem pomůže i krátká chvíle strávená hraním si s kočkou. Hlazení kočky snižuje riziko kardiovaskulárních onemocnění či astmatu, tyto pozitivní efekty člověku poskytují negativní ionty, jež vytváří kočičí srst a přináší pocit úlevy, relaxaci, pohodu pacientů či urychlují jejich zotavení. Pro správný průběh felinoterapie musí být vybrána kočka s vhodným temperamentem a charakterem. Mezi plemena koček s vhodnými znaky patří například ragdoll, maináská mývalí kočka, perská kočka či americké krátkosrsté kočky (Tomaszewska et al., 2017). Neznámá to však, že jsou tyto plemena vždy vhodná, ale z velké části jejich vhodné vlastnosti pro felinoterapii převládají.

Felinoterapie se nejvíce uplatňuje v pomoci seniorům. Velmi často se s kočkami setkáváme v pečovatelských domech, ať již v trvalém chovu nebo pomocí návštěvní služby. Kočičí asistovaná terapie zahrnuje pečování o kočku či hrani si s ní s například vlastnoručně vyrobenou papírovou kulíčkou, již pacienti poté hází kočce, což přispívá ke zlepšování kontroly tlaku rukou (Tomaszewska et al., 2017). Zooterapie se dále uplatňuje v geriatrii, kde má přínášet cíle jako rostoucí zájem, emocionální účast, posílení paměti a pozornosti, korigování pohybu, snížení úzkosti či zlepšení sebedůvěry a sebevládní. V případě senilní demence zooterapie ovlivňuje přítomnost zvířete apatičnost i mentální stránku nemoci (Motomura et al., 2004). Stammbach a Turner (1999) zjistili, že kočka dokáže částečně člověku nahradit chybějící osobu a zajišťuje emocionální podporu. Kočka může být také významným partnerem pro osamocenoého člověka (Turner and Bateson, 2000). U pacientů trpících Alzheimerovou chorobou je cílem oživit minulost člověka prostřednictvím vztahu pacienta s mazlíčkem. Pomocí zvířat dochází také ke zmírnění deprese, bývá viditelný nárůst sociálních interakcí pomocí pohledu, úsměvu či verbální komunikace, ve které jsou také pozorovaná výrazná zlepšení (Pugliese and Pugliese, 2017).

Felinoterapie má vliv také na děti. U dětí s hyperaktivní poruchou pozornosti a poruchami chování pomocí zooterapie došlo ke snížení jejich agrese. Kočky se používají u dětí se speciálními potřebami, u nichž má zooterapie velmi pozitivní vliv na kvalitu života. Po vážných onemocněních mohou kočky pomoci u dětí zvýšit pocit odpovědnosti a zajistit lepší účast dítěte na léčebném procesu (Dimitrijevič, 2009). Velmi nápomocná mohou být zvířata u dětí s poruchami autistického spektra, u nichž zvíře představuje společnost a přítele, jež dítěti napomáhá vytvářet sociální interakce s lidmi (Fine, 2010) a případně vytvářet úzká citová pouta se zvířaty. Ta se stávají mostem ke komunikaci s lidmi (Rand, 2017). Navíc dle Braun et al. (2009) může snižovat vnímání bolesti u dětí.

¹ gardianova@af.czu.cz

Kočky napomáhají zlepšovat stav pacientů i v nemocnicích. Fyzický kontakt s kočkou stimuluje tělo k vylučování endorfinů a snižuje krevní tlak či cholesterol v krvi, dále pak aktivuje imunitní systém (Goleman et al., 2012). Pacienti realizují jednoduchou péči o kočku, což jim brání v apatii a dodává motivaci k boji s nemocí. Např. na pacienty s rakovinou má vliv na zvyšování mobility, pomáhaly klientům se uvolnit a relaxovat, docházelo k celkovému zlepšení stavu pacienta a pozitivnímu ovlivnění samotné léčby (Tomaszewska et al., 2017). Dle Sawaryn (2013) kočka stimuluje smysly a pozitivně zlepšuje fyzický i psychický stav pacientů. Pacienti se po felinoterapii cítili uvolněně a odpočatě. Navíc je motivovala k další léčbě (Dimitrijević, 2009). Podle studií Barker et al. (2003) zabyvajících se snížením úzkosti, strachu a deprese u psychicky labilních pacientů může 15 minut zooterapie denně pomoci k výraznému zlepšení. Zooterapie snížila hladinu úzkosti u pacientů s psychotickými poruchami a poruchami nálad (Barker and Dawson, 1998).

Materiál a metodika

Hlavní metodou zjišťování názoru veřejnosti bylo dotazníkové šetření, které probíhalo elektronicky na webové adrese <https://docs.google.com/forms/u/0/>. Dotazníkové šetření mělo za cíl zjistit povědomí veřejnosti o zooterapii, a především využití koček (felinoterapii). Dotazník sestával z 16 otázek. První 3 otázky byly demografické, ostatní byly zaměřeny na danou problematiku. Byly použity otázky otevřené, polouzavřené a uzavřené. Zhodnocení odpovědí respondentů a celkové vyhodnocení bylo elementární statistické vyhodnocení sumární (absolutní četnosti) a procentické (relativní četnosti).

Výsledky a diskuze

Celkem odpovědělo 70 respondentů. Ze 70 respondentů dotazník vyplnilo 58 žen (82,9 %) a 12 mužů (17,1 %). Ze 70 respondentů byli 4 ve věku pod 18 let (5,7 %), 52 ve věku 19-30 (74,3 %), 11 ve věku 31-50 let (15,7 %) a 3 ve věku nad 61 let. Vzdělání vysokoškolské mělo 15 jedinců, 46 respondentů mělo středoškolské vzdělání ukončené maturitou a 1 respondent bez maturity, 5 učňovské a 3 měli základní vzdělání.

Otázka č. 4: Znáte pojem zoorehabilitace či zooterapie? Jež léčebnou složkou ucelené rehabilitace, která využívá pozitivního vlivu kontaktu zvířete a člověka (dotyky, pozorování, sport ...).

97,1 % (68 respondentů) jej znalo, 2,9 % (2 respondentů) neznalo.

Otázka č. 5: Máte osobní či zprostředkovanou zkušenost se zooterapií?

Celkem 27 (38,5 %) respondentů uvedlo, že zkušenost se zooterapií již mělo, zbytek nikoliv. Podrobnější výsledky viz graf č. 1.

Otázka č. 6: Vyberte druhý zooterapii, o kterých máte povědomí?

Respondenti vybírali z více možností, nejvíce jedinců odpovědělo, že mají povědomí o canisterapii, hipoterapii a felinoterapii. Ze 70 respondentů znalo 55,7 % (39) felinoterapii, 75,7 % (53) canisterapii a 74,3 % (52) hipoterapii. 10 % respondentů (7) má povědomí o využití drobných hlodavců, králiků a morčat. Řada respondentů znala také další druhy zooterapii, uváděly např. 54,3 % (38 respondentů) delfinoterapii, 31,4 % (22) lamaterapii, 10 % farmingoterapii a 41,4 % (29 respondentů) ornitoterapii. Westgarth et al. (2010) např. uvádí, že ne každý chovatel ve vyspělých zemích si je vědom léčebného účinku vztahu člověka x zvířete.

120

72,9 % (51) respondentů by využilo felinoterapie.

Otázka č. 13 Pokud by kočka byla VĚHODNÁ. Proč?

Opač 72,9 % (51) jedinců odpovědělo, že by kočka byla vhodná díky vhodným vlastnostem, 25,7 % (18) díky oblíbenosti kočky.

Otázka č. 14 Pokud by kočka byla NEVĚHODNÁ, proč?

49 (70 %) respondentů uvedlo alergie, 7 (10 %) strach, 6 (8,6 %) nemoci, 4 (5,7 %) fobie. Pouze podle 1 respondenta (1,4 %) většina koček nemá dobré vlastnosti, nebo je někdo nemá rád, popř. jsou nepředvídatelné, vadi chlupe/nelibý zápach všude.

Otázka č. 15 Je FELINoterapie do budoucna perspektivní obor?

Pro 81,4 % (57) respondentů je využití koček do budoucna perspektivní.

Otázka č. 16 Vlastníte nějaké zvíře? Jaké?

Otázka byla směřována na chov zvířat v domácnostech respondentů. 61 respondentů (87,14 %) vlastní zvíře, z toho 26 (37,14 %) respondentů chová 2 a více druhů a 35 (50 %) pouze 1 druh. Nejvíce chovaným druhem je kočka a pes. Ve vyspělých zemích je zvíře asi v polovině domácností (psa, kočku, králíka, hlodavce, ptactvo, rybičky, želvu) (Westgarth et al., 2010).

Závěr

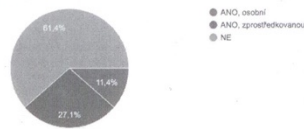
Po vyhodnocení dotazníku bylo zjištěno, že je třeba větší osvěta a větší rozšíření informací o využití koček a jejich vhodnosti pro zooterapie. Nejvíce by bylo potřeba širokou veřejnost více obeznámit s využitím koček jako koterapeutů u dětí, jež je v dnešní době velmi využitelnou metodou terapie pomocí zvířat, avšak v dotazníku děti vybrali jen 4 dotazovaní. Dotazníkem bylo zjištěno, že pojem zooterapie již není pro širokou veřejnost neznámým pojmem. 38,5% respondentů má dokonce vlastní zkušenost se zooterapií, z toho 11,4 % má zkušenost se samotnou felinoterapií. Většina dotazovaných se domnívá, že felinoterapie je do budoucna perspektivní obor. Podle výsledků je třeba veřejnost více zasvětit do využití koček v zoorehabilitacích a jejich využití u všech věkových skupin.

Literatura

- Allen, K., Blascovich, J., Mendes, W. 2002. Cardiovascular reactivity and the presence of pets, friends, and spouses: the truth about cats and dogs. *Psychosomatic Medicine* 64: 727-739.
- Barker, S., Dawson, K. 1998. The effects of animal-assisted therapy on anxiety ratings of hospitalized psychiatric patients. *Psychiatric Services* 49: 797-801.
- Barker, S.B., Pandurangi, A.K., Best, A.M. 2003. Effects of animal-assisted therapy on patients' anxiety, fear, and depression before ECT. *Journal of ECT* 19: 38-44.
- Braun, C., Stangler, T., Narveson, J., Pettingill, S. 2009. Animal-assisted therapy as a pain relief intervention for children. *Comparative Therapies in Clinical Practice* 15: 105-109.
- Dimitrijević, I. 2009. Animal-assisted therapy – a new trend in the treatment of children and adults. *Psychiatria Danubina* 21: 236-241.
- Fine, A.H. 2010. *Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*. 3rd ed. Academic Press, Elsevier Inc.

122

Graf č. 1. Zkušenost s felinoterapií

Otázka č. 7 Felinoterapie je využití kočky při terapii?

78,6 % (55) dotazovaných odpovědělo ANO a zbylých 21,4 % (15) odpovědělo NE.

Otázka č. 8 Kdo podle Vás bývá především klientem FELINoterapie (terapie s kočkou)?

Třemi nejčastějšími odpověďmi byli senioři, handicapovaní a osamělí lidé. Z toho 24 (34,3 %) respondentů odpovědělo, že klienty felinoterapie bývají především senioři, 19 (27,1 %) hendikepovaní, 14 (20 %) osamělí lidé, 5 (7,1 %) dospělí v produktivním věku, 4 (5,7 %) děti/mládež a 4 (5,7 %) nemocní (v průběhu akutní/chronické choroby).

Otázka č. 9 U kterého typu hendikepů je podle Vás FELINoterapie využívána nejčastěji?

Nejvíce respondentů vybralo psychický hendikep 39 (55,7 %), 26 (37,1 %) kombinovaný hendikep a 5 (7,1 %) fyzický hendikep.

Otázka č. 10 FORMA využití kočky při terapii?

Dle 19 respondentů je využívána návštěvní služba, 10 uvedlo trvalý chov v zařízení, a 41 respondentů obě formy. Podrobnější relativní výsledky graf 2.

Graf č. 2. Forma felinoterapie

Otázka č. 11 Máte osobní či zprostředkovanou zkušenost s FELINoterapií?

Celkem 11,4 % (8) respondentů uvedlo, že zkušenost se zooterapií již mělo, buď osobní 1 (1,4 %) či zprostředkovanou 7 (10 %) z celkového počtu respondentů.

Otázka č. 12 Využití(a) byste možnost FELINoterapie u sebe/blízkých?

121

Friedmann, E., Katcher, A.H., Thomas, S.A., Lynch, J.J., Messent, P.R. 1983. Social interaction and blood pressure. Influence of animal companions. *The Journal of Nervous and Mental Disease* 171: 461-465.

Goleman, M., Droyd, L., Karpinski, M., Czyżowski, P. 2012. Felinoterapia jako alternatywna forma terapii z udziałem zwierząt. *Medycyna Weterynaryjna* 68: 732-735.

Gáth, A. 2015. *Pes a rehabilitácia. Rehabilitácia* 52: 130.

Motomura, N., Yagi, T., Ohyama, H. 2004. Animal assisted therapy for people with dementia. *Psychogeriatrics* 4: 40-42.

Pugliese, A., Pugliese, A., 2017. Pet therapy in geriatrics: a social and medical relationship. *Atti della Accademia Peloritana dei Pericolanti* 105: 1-16.

Rand, D. 2017. The promise of animal-assisted interventions (AAIs) for children with autism. *The Latham Letter* 11-18.

Sawaryn, D. 2013. Felinoterapia w usprawnianiu pacjentów onkologicznych. *Medycyna Rodzinna* 4: 123-128.

Stammbach, K.B., Turner, D.C. 1999. Understanding the human-cat relationship: human social support or attachment. *Anthrozoös* 12: 162-168.

Tomaszewska, K., Bomert, I., Wilkiewicz-Wawro, E. 2017. Feline-assisted therapy: Integrating contact with cats into treatment plans. *Polish Annals of Medicine* 24: 283-286.

Turner, D.C., Bateson, P. 2000. *The domestic cat: the biology of its behaviour*. 2nd ed. Cambridge University Press.

Westgarth, C., Heron, J., Ness, A.R., Bundred, P., Gaskell, R.M., Coyne, K.P., German, A.J., McCune, S., Dawson, S. 2010. Family pet ownership during childhood: Findings from a UK birth cohort and implications for public health research. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. 7(10): 2017-02-15. Dostupné z: <http://www.mdpi.com/1660-4601/7/10/3704/>

123

OCHRANA ZVÍŘAT A WELFARE 2019
Sborník příspěvků

Vydavatel: Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
Ústav: Ústav ochrany zvířat, welfare a etologie
Editace: Prof. MVDr. Vladimír Večerek, CSc., MBA
Doc. Ing. Eva Voslářová, Ph.D.
Náklad: 200 ks
Počet stran: 508
Vydání: 1.

Copyright © 2019 Veterinární a farmaceutická univerzita Brno

ISBN 978-80-7305-822-7

10.3 Poster k příspěvku do konference Ochrana zvířat a welfare

Povědomí veřejnosti o využití koček v zooterapii dotazníkovým šetřením Public awareness of the use of cats in zootherapy with questionnaire survey

Gardiánová Ivana, Zajmová Monika

Demonstrační a experimentální pracoviště FAPPZ ČZU v Praze, *Demonstrational and Experimental Workplace, FAFNR, CULS in Prague, Czech Republic*

Úvod

Cíl – Zhodnotit povědomí veřejnosti nejen o zooterapii, ale především o felinoterapii a její využitelnosti u dětí, dospělých či seniorů.

Využití zvířat, a tím i koček jako koterapeutů je metodou léčby a rehabilitace, jež se dá využít k pomoci zmírnění mnoha problémů. Zvíře zde působí jako pozitivní prostředek k nápomoci léčby a zlepšení kvality života.

Výsledky

Znáte pojem zoorehabilitace/zooterapie? 97,1 % ANO, 2,9 % NE.

Máte osobní/zprostředkovanou zkušenost se ZOOTerapií? 38,5 % ANO (z toho 11,4 % osobní) ku 61,4 % NE.

Máte osobní/zprostředkovanou zkušenost s FELINOterapií? 11,4 % ANO (osobní 1,4 % či zprostředkovanou 10 %).

Nejčastější klienti FELINOterapie (terapie s kočkou)? Nejvíce respondentů uvádělo seniory, hendikepované, osamělé lidi, dospělé v produktivním věku, děti/mládež a nemocné (v průběhu akutní/chronické choroby), viz. graf 2.

FELINOterapie je využívána nejčastěji u hendikepu? Nejvíce odpovědí pro psychický, poté kombinovaný a fyzický, viz. graf 1.

FORMA využití kočky při terapii? Dle 27,1 % návštěvní služba, 14,3 % trvalý chov v zařízení, a 58,6 % respondentů obě formy.

Pokud by kočka byla VHODNÁ. Proč? Pro 72,9 % je vhodná díky vlastnostem a pro 25,7 % oblíbenosti kočky.

Pokud by kočka byla NEVHODNÁ, proč? 70 % uvedlo alergie, 10 % strach, 8,6 % nemoci, 5,7 % fobie, dle 1,4 % kočka nemá dobré vlastnosti/nemají je rádi/jsou nepředvídatelné/vadí chlupy/nelíbí zápach.

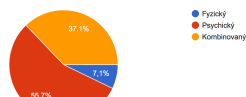
Je FELINOterapie do budoucna perspektivní obor? Pro 81,4 % ANO.

Materiál a metodika

- dotazníkové šetření
- elektronicky na <https://docs.google.com/forms/u/0/>.
- dotazník z 16 otázek (3 demografické, 13 zaměřeno na problematiku).
- zhodnocení - statistické vyhodnocení absolutní a relativní

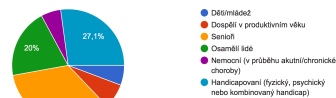

U kterého typu hendikepu je podle Vás FELINOterapie využívána nejčastěji?
70 odpovědí

Graf 1

Kdo podle Vás bývá především klientem FELINOterapie (terapie s kočkou)?
70 odpovědí

Graf 2

Závěr

- Třeba větší osvěty a větší rozšíření informací o využití koček a jejich vhodnosti pro zooterapii.
- Nejvíce by bylo potřeba širokou veřejnost více obeznámit s využitím koček jako koterapeutů.
- Pojem zooterapie již není pro širokou veřejnost neznámým pojmem. 38,5 % respondentů má dokonce vlastní zkušenost se zooterapií, z toho 11,4 % se samotnou felinoterapií.
- Dle většiny dotazovaných je felinoterapie do budoucna perspektivní obor.